

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

P. Kurpershoek, Assen

Vrijheid

Hoeveel ruimte wil de samenleving nog geven aan mensen om hun (geloofs-)opvattingen, al dan niet in eigen kring, in de praktijk te brengen? Zeker als die afwijken van wat algemeen aanvaard is. Er lijkt aanleiding te zijn om te vrezen dat die ruimte beperkt gaat worden, tenminste als sommigen hun zin krijgen.

Dwang 1

Een paar weken geleden stond op de voorpagina van TROUW het bericht over een school in Heemskerk, die Islamitische meisjes verbiedt met een hoofddoekje op school te komen. Het gaat om een grote interconfessionele onderwijsinstelling, waar ongeveer tien procent van de leerlingen uit Turkije of Marokko komt. De directeur noemde het verbod op hoofddoekjes noodzakelijk om er eerst eens goed over te kunnen nadenken. Hij zegt de bedenktijd nodig te hebben om het verband te onderzoeken tussen het hoofddoekje en orthodoxe opvattingen over de rol van mannen en vrouwen. „Wij hebben gezegd: misschien zitten hier denkbeelden achter waar je maatschappelijk gezien vragen over mag stellen”, aldus de directeur. Vorig jaar kwam een christelijke basisschool in het nieuws, omdat ook daar meisjes gedwongen werden hun hoofddoekjes thuis te laten.

Dwang 2

Kort voor haar aantreden als minister in het kabinet-Kok pleitte Margreeth de Boer voor het afkomen van tweeverdieners. Als een man en een vrouw, die samen een huishouding voeren, twee inkomens te verteren hebben, is het reëel als de overheid van die relatieve overvloed een belastinggraantje meepikt, vindt mevrouw De Boer. De actualiteitenrubriek NOVA nodigde een belastingdeskundige en een mevrouw van de emancipatieraad uit om op het idee van De Boer te reageren.

De belastingdeskundige stelde, denkend op het idee van De Boer, voor om de inkomens die in een huishouden binnen komen bij elkaar op te tellen en over het totaalbedrag belasting en premie te heffen. Dus geen voetoverheveling en andere belastingvoordelen meer voor tweeverdieners. Mevrouw van de emancipatieraad reageerde furieus. Zo zou de prikkel wegvallen om ook te gaan werken als de partner al een volledig inkomen heeft. En natuurlijk zal de vrouw daarvan weer de dupe zijn. Nee, wat de emancipatiemevrouw betreft, moet de overheid een sociaal-economisch beleid voeren, dat vrouwen juist aanmoedigt te gaan werken. Vrouwen moeten financieel gedwongen worden betaalde arbeid te verrichten in plaats van thuis 'de goede fee' voor man en kinderen te zijn, zoals de mevrouw van de emancipatieraad het uitdrukte.

Dwang 3

In de Staatskundig Gereformeerde Partij woedde voor de verkiezingen een heftige discussie over het vrouwenlidmaatschap. Uiteindelijk besloot het partijbestuur, dat vrouwen geen lid van de SGP mogen worden, want de bijbel verbiedt vrouwen te 'regeren'. Verschillende vrouwenorganisaties probeerden via de rechter met de hand op de anti-discriminatiewet de SGP te dwingen vrouwen als partijlid toe te laten. Vergeefs, want het Openbaar Ministerie vond onvoldoende aanleiding om de SGP in de beklaagdenbank te krijgen.

Wie onderdrukt wie?

Het gaat me nu niet om deze zaken zelf. Belangrijker is te signaleren, dat in de samenleving geluiden opklinken van mensen, die anderen menen wettelijk te moeten dwingen algemeen aanvaard gedrag te laten voorgaan op wat iemand vanuit zijn levensovertuiging voor wenselijk houdt. Zo is het

algemeen aanvaard dat man en vrouw gelijk behandeld dienen te worden. Wie vanuit de eigen levensovertuiging de vrouw een hoofd- en/of theedoek laat dragen, onderdrukt haar en moet door de wet gedwongen worden tot 'beschaafd' gedrag.

Het is echter een pertinent vooroordeel te menen dat vrouwen die op grond van een levensovertuiging zich op een bepaalde manier kleden, of geen betaalde arbeid verrichten, dus onderdrukt worden. Het kan zelfs voorkomen – hoe is het mogelijk! – dat man en vrouw samen in alle vrijheid een bepaalde rolverdeling overeenkomen, waarmee beiden gelukkig zijn, óók als die rolverdeling klassiek is.

Beschaafd

Het Centraal Bureau voor de Statistiek becijferde onlangs, dat in bijna de helft van de Nederlandse huishoudens de vrouw huis en kinderen verzorgt en de man buitenshuis werkt. Het is niet meer geloofwaardig als iemand denkt dat al die vrouwen zo slecht af zijn. En het is ronduit paternalistisch (!) te menen, dat al deze vrouwen bevrijd dienen te worden door wetgeving. Mensen dwingen het algemeen aanvaarde gedragspatroon boven het door de eigen (geloofs-)keuze bepaalde gedrag te laten gaan, dat is pas onderdrukkend. Een beschaafde samenleving als de onze kan het zover niet laten komen. Het is te hopen, dat het paarse kabinet zich de goede adviseurs kiest.

in dit nummer

335 E.R. Postma, **Belofte en teken** 337 J. Bouma, **Het Woord werkt door (2)** 338 Marjon Busstra, **NG-kerken moeten ze-nuwwachtig worden** 339 F.H. Blokhuis, **In memoriam ds. H.G. Schaeffer** 341 H. Algra, **Geestelijk winnen** 344 P.J. van Kampen, **De TSB-bundel (II)** 344 T. Hoekstra, **Mevrouw Heerlijk** 345 H. Algra, **Christenen en moslims (1)** 346 K.B. Holwerda, J.M. Mudde, **Hoe gaat het met de stichting 'Evangelie en moslims'?**

38e jaargang – nr. 19 – 23 september 1994

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving
van min. f 25,- contributie op
bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm.
breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag
8.30 uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week
voor verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar
Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1994

- 8 okt. Landelijke Vergadering Apeldoorn (onderwerpen: Evangelie en Moslims; Openstelling diakenambt voor zusters der gemeente)
- 29 okt. Landelijke Vergadering Apeldoorn (onderwerpen: Financiële zaken; VUT; Steunbehoevende kerken; Geestelijke verzorging militairen; Hoge Overheid)
- 5 nov. Diaconale Conferentie
- 5 nov. Regionale Ontmoetingsdag Chr. Geref. en Ned. geref. Kerken in het Noorden te Hoogeveen
- 12 nov. Landelijke Ouderlingenconferentie te Utrecht
- 19 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken
- 19 nov. Landelijke Vergadering Apeldoorn (AKS; Liedboek-2000; RCOB?)
- 10 dec. Landelijke Vergadering Apeldoorn (TSB; Radio en TV)
- 14 jan. Landelijke Vergadering Apeldoorn

In de komende nummers (o.a.):

M.R. v.d. Berg, Vragen van toen – vragen van nu
T. Hoekstra, Duivelsbeelden
D. Holwerda, Pas door de dood heen rechter
D. Holwerda, Johannes over Johannes
Klaas Holwerda en Henk Willigenburg, Erfgoed in ringband?
Chris de Jong, St. Petersburg
J.K.W. Luth, De Apostolische Geloofsbelijdenis op een nieuwe melodie
Jaap Nammensma, De man naast Jezus aan het kruis
G.J. van der Vlis, Lichaam, ziel en geest
C.N. v.d. Ziel, Deze opdracht

Rektifikatie

Het telefoonnummer van Dirk van der Molen, Apeldoorn (nr. 15, blz. 270, NGJ-advertentie) is niet 665609, maar: **664609**.

Wat wij graag willen doen:
Financiële adoptie van kinderen

In een tehuis voor f 65,- per maand

In een dagcentrum voor f 30,- per maand

Bel ons nu!
05291-55907

stichting
redt een kind

Papaverstraat 19
7731 VS Ommen
Giro: 1599333
tnv Redt een Kind te Ommen
Bank: ABN/Amro te Doorn, rek. nr. 37.73.32.860
Tel. 05291-55907

E.R. Postma, Eindhoven

Belofte en teken

Genesis 15

Een zeer groot loon

Na al wat er gebeurd en gezegd is (Gen. 14) komt het woord des HEREN tot Abram in een gezicht. Woord en visioen gaan samen, in de verhouding belofte en teken (opschrift Nieuwe Vertaling).

Het eerste woord is: vrees niet, Abram. Een niet ongebruikelijk, maar hier toch merkwaardig begin. Waarvoor en voor wie zou hij bang moeten zijn? Ja, maar Abraham heeft zich moedwillig en uitdagend uiterst kwetsbaar opgesteld tegenover Bera, de koning van Sodom. Wat moet Bera, wat moeten die andere koningen wel niet van hem denken? Na het hondsbrutale voorstel van Bera (houd jij de spullen, geef mij de mensen) was Abrahams reactie geweest: nog geen klos garen of schoenveter wil ik van je aanpakken. Wekt dat niet de indruk van 'een zacht eitje'? Geef hem een grote mond, en hij is meteen geïntimideerd! Je kunt over hem heen lopen... Niets wil Abraham hebben van Bera – die moet nooit kunnen zeggen: Ik heb Abraham rijk gemaakt! Maar geen nood, Abraham, vrees niet – Ik zal je een zeer groot loon geven. Loon voor verrichte arbeid – en is een veldtocht geen zwaar werk?

Een erfgenaam

't Lijkt alsof God expres een reactie uitlokt. Die komt ook meteen: U sprak van schenken? Wat zult u mij geven – ik ga immers kinderloos heen en de Damasceen Eliëzer zal de bezitter van mijn huis worden.

Zo al geen verwijt dan toch een duidelijke hint. Maar 't is alsof God na deze exclamatie zwijgt, afwacht – en dus zegt Abraham nog maar een keer: zie (vraagt aandacht!), mij hebt U geen nakroost gegeven, en nu moet een onderhorige mijn erfgenaam zijn. Bijna ongemerkt brengt Abraham een nieuw element in geding. Hij mag rijk zijn (13:2), een zeer groot loon krijgen (15:1), royale beloften hebben (12:1-3; 13:14-17), maar wat doe je daarmee als er geen *erfgenaam* is? Dat begrip figureert vijf maal in de verzen 3-8. God weet zich aangesproken (en zover mag een mens dus gaan!). Zijn antwoord speelt daarop in en laat aan duidelijkheid niets te wensen over: deze (Eliëzer) zal uw erfgenaam niet zijn. Naar het recht van die tijd zou het wel gekund hebben. In geval van kinderloosheid kon men een knecht tot adoptief-zoon, erfgenaam verheffen. Maar na Lot wordt nu ook Eliëzer geëlimineerd. En God voegt een nieuw element aan zijn openbaring toe: uw *lijfelijke* zoon zal uw erfgenaam zijn! Stukje bij beetje vult God zijn belofte nader in. De algemene belofte van 12:2 wordt geconcretiseerd. Abraham zal

vader worden van een lijfelijke, een bloedeigen zoon. Dat Sara de moeder zal worden, dat wordt Abraham pas veel later geopenbaard (17:19). Dan is inmiddels ook Abrahams lijfelijke zoon Ismaël als erfgenaam der belofte door God terzijde geschoven ondanks Abrahams nadrukkelijke voordracht (17:18) van Ismaël.

En hij geloofde...

Blijkbaar was God bij Abraham op bezoek gekomen en was 't avond/nacht geworden, want Hij leidde Abraham naar buiten en zei: zie toch op naar de hemel en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt, en Hij zei tot hem: zó zal uw nageslacht zijn!

Even simpel als verbazingwekkend heet het dan: en hij geloofde in de HERE. Abraham beaamde het, zei er amen op, vertrouwde God als vanzelfsprekend, en dat voor een man die met lege handen staat: geen kind, geen land. Een daadwerkelijk geloof – niet voor niets heet hij Gods vriend (Jac. 2:22, 23). Even indrukwekkend is het vervolg: en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid – zó is 't goed, jongen! Diepe indruk hebben die woorden gemaakt. Je zou kunnen zeggen: Paulus heeft er zijn brief aan de Romeinen mede aan ontleend (Rom. 4:3; ook Gal. 3:6). Uit geloof tot geloof: 't is alles geloof wat de klok slaat. En dat alle eeuwen door, want „niet om zientwil alleen werd geschreven: het werd hem toegerekend, maar ook om onzentwil, wien het zal worden toegerekend, ons, die ons geloof vestigen op Hem, die Jezus, onze Heer, uit de doden heeft opgewekt, die is overgeleverd om onze overtreddingen en opgewekt om onze *rechtvaardiging* (Rom. 4:23-25). Zoals W. Barnard het dicht: „en allen die geloven zijn Abrahams geslacht" (Liedboek Gez. 3). Wat een nakomelingen heeft Abraham gekregen! Hij geloofde in de HERE... zó was 't goed.

Garantie gevraagd

Een nieuwe fase in het gesprek, met een blik op het verleden: Ik ben de HERE, die u uit Ur der Chaldeeën heb geleid om u dit land in erfbezit te geven. Maar Abraham zei: Here HERE (met diepe eerbied voor Gods hoogte), waaraan zal ik weten, dat ik het in erfbezit zal hebben?

Abraham vraagt een garantie. Zedenmeesters zouden hier graag aanmerkingen maken: je hebt toch genoeg aan het Woord, de belofte? God maakt geen aanmerkingen, geeft een garantie bij zijn eigen Woord. Net als nu trouwens: sacramenten (teken én zegel) bij zijn Woord. Maar die garantie aan Abraham heeft een merkwaardige vorm: een verbond, of beter nog: een

verbondssluiting! Je zou het omgekeerde verwachten, nl. een verbond met teken en zegel, zoals vandaag bij de doop en destijds bij de besnijdenis (Gen. 17).

Hier echter gaat 't om iets anders, om de vorm, de manier waarop naar toenmalig gebruik een verbond tussen mensen werd gesloten. Jeremia kent dat gebruik nog: diegenen (zegt God) die zich niet aan de voorwaarden van ons verbond hebben gehouden, zal Ik in stukken snijden, zoals u het kalf in stukken sneed tussen de helften waarvan u doorliep om uw verbondseed te bevestigen" (Jer. 34:18,19; vert. Het Boek).

Op soortgelijke wijze moet Abraham een aantal dieren doormidden delen en de helften tegenover elkaar leggen. Niet alle details (het gevogelte deelde hij niet) zijn ons vandaag nog bekend. Maar Abraham moet van de ceremonie op de hoogte zijn geweest. God 'verlaagt' zich a.h.w. tot het niveau van onbetrouwbare mensen: het moge Mij vergaan als die doormidden gedeelde dieren wanneer Ik mijn belofte-eed niet nakom...

Garantie gegeven

Abraham was erbij zonder erbij te zijn. Want toen de zon (weer) op het punt stond onder te gaan, viel een diepe slaap op Abraham (als bij de schepping van Eva, 2:21). En zie, hem overviel een angstwekkende diepe duisternis. Niet door uitputting (vs. 11) wordt Abrahams waarneming uitgeschakeld: God beschikt dat zelf zo. Maar Abraham blijft wel aanspreekbaar. De God van het verleden (Ur der Chaldeeën) geeft Abraham een projectie in het voren van de toekomst en onthult voor zijn vriend zijn voornemen.

Belofte van erfbezit? Weet voorzeker, dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land, dat het hunne niet is, en dat zij hen dienen zullen, en dat die hen zullen verdrukken, vierhonderd jaar. Maar er zijn dus nakomelingen... En de afloop? Doch ook het volk, dat zij zullen dienen, zal Ik richten, en daarna zullen zij met grote have uittrekken (exodus, uittocht in aantocht!).

Terug naar Abraham: gij zult in vrede tot uw vaderen gaan (in zijn dagen dus vrede); gij zult in hoge ouderdom begraven worden (een lang leven is vooreerst het summum in het O.T.). En wat die nakomelingen betreft: het vierde geslacht echter zal hierheen wederkeren, want (Gods motief) eerder is de maat van de ongerechtigheid (vgl. 1 Thess. 2:16) niet vol. Sodom c.a. maakt het straks zo bont, dat God zegt: nu is de maat vol, nog bij het leven van Abraham (Gen. 18:16 v.v.; 19) en Lot (2 Petr. 2:6 v.v.).

God onthult voor zijn vriend zijn plan in voorlopige, grote lijnen. Ook dát moet Abraham zich eigen maken en geloven, vertrouwen.

De ceremonie voltrokken

Na deze toekomstvoorspelling die tegelijk toekomstverklaring is, voltrekt God de ceremonie. Zijn onthulling paart zich aan zijn verhulling. Toen de zoon was ondergegaan, en er dikke duisternis was, zie, een rokende oven met een vurige fakkel, welke tussen die stukken doorging. Rook en vuur: tekenen van Gods majesteit, zoals later bij zijn verschijning op de Sinai (Ex. 19:18; 20:18; vgl. 2 Sam. 22:9 = Ps. 18:9; Jes. 6:4).

Abraham had om een garantie ge-

vraagd. Hij krijgt die in de vorm van een crue, rauwe beeld-spreek, die de land-belofte moet onderstrepen. Te dien dage sloot de HERE een verbond met Abraham... Als het erop aankomt, staat Abraham buitenspel: al zijn activiteit is 'gestold'. De actie is van de HERE zelf. Hij legt zich vast: aan uw nageslacht zal ik dit land geven. Met een 'grootboeklens': van de rivier van Egypte tot de grote rivier, de rivier de Eufraat, héél die strategische corridor. En met een close-up: de Keniet, de Keniziet... tot tien volksgroepen toe. Kortom: de Kanaänieten (Gen. 12:6). God buigt zich neer tot mensen, handelt menselijk-begrijpelijk en tegelijk onbegrijpelijk overweldigend. Hij legt zich vast voor de toekomst – zo legt Hij

ook de toekomst, de heilsgeschiedenis vast. God gaat zijn ongekende gang vol donkere majesteit. Tot Hij tenslotte zich onthult in Christus: God zelf vertaalt de duisternis in eindelijk eeuwig licht (Gez. 447:1,6)!

W.J. van der Linde, Ede

Het briefje

Hij was al een paar jaar niet op de catechisatie geweest. Daar werden volgens hem vragen gesteld, die hem totaal niet interesseerden en de vragen die hij had, kwamen nooit aan bod.

Toen is hij maar weggebleven. En in de kerk liet hij zich ook bijna niet meer zien.

Gelukkig kon ik bij hem op z'n zolderkamertje binnen komen, waar zelfgemaakte tekeningen aan de muur hingen. Hij was een creatieve jongen. Maar van Góds creatie moest hij niets hebben. Hij hield van de natuur, maar dat Góð daar de hand in had... En dan al het lijden... Voor hem was het duidelijk: God bestaat niet.

Tot – ineens – dat korte briefje. „Of er een oor was dat wilde luisteren.”

Dat oor was er. Een dag later.

Hij zat helemaal vast. Vast met zichzelf. Vast met God. Z'n baas wilde hem niet meer terug, terwijl hij het er zó naar z'n zin had! Dat was niet zijn eerste tegenslag. Hij had er al zoveel gehad. Hij voelde zich het verbrande broodje bij de bakker. Twaalf ambachten, dertien ongelukken. Toen was de vraag bij hem opgekomen of Góð hem iets wilde vertellen. Meteen duwde hij die gedachte van zich af. God? Dat kon toch niet? Hij bestond immers niet? Nee, en tóch...

„Vindt u het wel eerlijk, dat de vraag naar God in mij opkomt, nu ik in de puree zit? God zo'n beetje als een laatste hulp bij ongelukken?” vroeg hij. Toen vertelde hij een stuk van z'n leven. Wat voor een puinhoop hij ervan gemaakt had. Dat had hij niet in de gaten, toen hij er in zat. Toen voelde hij zich 'high'. Vanwege de softdrugs. Maar achteraf...

Er was een meisje in z'n leven gekomen. Een christin. En zij heeft hem geholpen. Hij zag het weer zitten. Maar elke gedachte aan God bande hij uit. Tot hij te horen kreeg, dat de zoveelste baan op niets uitliep. Zou God dan

toch iets met zijn leven te maken hebben?

Toen heb ik hem verteld van die jongen in de bijbel. Die jongen van dat snoepreisje, dat eindigde bij de zwijnen. Toen zijn maag ging knorren, kwam hij tot zichzelf. Hij dacht: Bij mijn vader had ik het beter. Ik ga terug. Ik vroeg: „Wat vind je van dat motief?” Hij zei: „Een snert motief. Terug gaan, omdat je honger hebt.” Hij snoof verachtelijk. „Maar dat hongergevoel bracht hem wel terug tot zichzelf én het bracht hem op de knieën. Vader, ik heb gezondigd.” „Zeker”, hij aarzelde. Toen – ineens –: „U hebt eens 'n gespreksgroepje gehad voor randkerkelijken. Zou ik...” „Dat gblazen we zó weer nieuw leven in!” Even daarna: „Mag ik jou ook een vraag stellen?” Hij knikte. „Bij eerdere gesprekken met jou heb ik je nooit gevraagd om samen te bidden... Daar was het klimaat niet geschikt voor. Maar nú...” Hij kreeg tranen in z'n ogen. „Dan moet jij beginnen!” Ik ging naast hem op de bank zitten, pakte z'n hand vast en wachtte. Hij zei vier woorden. Ze kwamen regelrecht uit z'n hart. „Lieve Heer...” Z'n stem stakte. Hij huilde. „Help mij!” Toen heb ik zijn gebed overgenomen... Hij had zijn Vader weer gevonden.

J. Bouma, Kampen

Het Woord werkt door (2)

Het kerkelijk leven in de Oekraïne

De hongaarse gereformeerde kerk in de Karpaten is niet groot, maar de geest is levend. De meeste predikanten dienen meerdere gemeenten. Het kerkelijk centrum is Beregszász (in het russisch Beregovo), daar woont en werkt Forgón Pál, de bisschop van de gereformeerde kerk. Degenen, die met de situatie in de hongaarse kerk op de hoogte zijn, weten dat de functie van bisschop een andere is dan in de R.K. kerk. Forgón is 81 jaar en zal na z'n emeritering verhuizen naar Hongarije. Hij heeft een veel bewogen leven achter zich en heeft na de Tweede Wereldoorlog 5½ jaar doorgebracht in een werkkamp in Siberië. Met nog 19 dominees en een aantal RK en Grieks-orthodoxe priesters werd hij in het stalinistische tijdperk verbannen, alleen om het doodsimpele feit dat hij een voorganger was in de christelijke kerk, een dienaar van God. Na de dood van Stalin keerde hij terug in Beregszász. Hij heeft in die periode een uitgebreid dagboek bijgehouden, '1628 dagen in Siberië'. In het werkkamp leerde hij schilderen en schreef hij gedichten en zo hield hij zijn geest in leven. Voor z'n korrespondentie met thuis gebruikte hij zelfgeschilderde briefkaarten en verwerkte daarin persoonlijke boodschappen of schreef die onder een postzegel. Ook borduurde hij op zakdoeken zijn levensverhaal en naderhand is dat allemaal verwerkt in een boek voor zijn familie, vrienden en gemeenteleden. Door wat hij heeft meegemaakt en de wijze waarop hij deze tijd doorstaan heeft, heeft ds Forgón respect afgedwongen en zijn gemeenteleden spreken daarom ook met liefde en genegenheid over hem. De stalinistische periode heeft z'n sporen achtergelaten ook in de Oekraïne. In een klein dorpje, vlakbij Nagy Dobrony, stonden we op een begraafplaats voor een monument met een lange lijst namen van mannen, die onder Stalin in werkkampen zijn omgekomen na 1946.

Kerkelijk activiteiten

In dit hongaarssprekende deel van Oekraïne is een levendig contact ontstaan met kerken uit het westen. Vanuit Nederland, maar ook vanuit Frankrijk en Noord-Amerika. De hervormden en gereformeerden samen, en niet te vergeten de vrijgemaakten. Vanuit Hongarije (standplaats Debrecen) bezoekt ds Jos Klijn regelmatig de Karpaten. En de Vrijgemaakte Kerk heeft een zendeling-predikant klaar staan om naar deze streek te vertrekken.

Het kerkelijk leven bloeit op. De kerkdiensten worden goed bezocht en allerlei kerkelijke activiteiten worden

ontplooid. In Beregszász bijvoorbeeld werd in de maanden april en mei 2 maal 4 dagen straattevangelisatie georganiseerd vanuit de plaatselijke gemeente. In Nagy Dobrony woont ds Horkay László. Hij heeft een eigen evangelisatieproject. Wekelijks versuurt hij bijbels naar alle delen van de voormalige Sowjet-Unie, de adressen komen er van zelf, vaak van mond tot mond. Een uitgebreide korrespondentie vult het blad van zijn bureau. Mensen, die hem vragen om uitleg, om bijbelstudie. Mondjesmaat maar heel doeltreffend. Zo zoeken de kerken, ondersteund door een wereldwijdvertake broederschap, inhoud te geven aan de verspreiding en verbreiding van het evangelie van onze Heer Jezus Christus.

Opleidingen

De gereformeerde kerk heeft geen eigen opleiding en ook geen eigen vooropleiding, het gymnasium. De predikanten werden in het veld opgeleid, dwz ze kregen persoonlijk onderwijs van de beschikbare predikanten onder leiding van de bisschop. Ook voor hun talen moesten ze bij hen terecht. De opleiding was erg provisorisch en van beperkte omvang. Na de grote verandering in USSR gaan de jonge mensen, die predikant willen worden naar de gymnasia en de theologische opleidingen in Hongarije. Vanwege de afstand wordt meestal gekozen voor Sárospatak. Een situatie die niet helemaal bevredigt, want ondanks dezelfde taal en kerkelijke cultuur zijn er verschillen tussen Hongarije en de Karpaten, maar ook met Erdély (het hongaarssprekende deel van Roemenië). Een eigen opleiding? In ieder geval is er in Nagyberég een begin gemaakt met een eigen gereformeerd gymnasium. Nog klein in omvang met alle problemen die zo'n start met zich meebrengt. Vaak een tekort aan gekwalificeerde leerkrachten, huisvesting voor de school en de studenten. Vorig jaar is het gymnasium met ongeveer 30 studenten van start gegaan. De meeste leerlingen wonen in het internaat, wat in deze landen heel gebruikelijk is gezien het vervoersprobleem, maar ook vanwege de traditie. Leven in een internaat heeft ook een vormend element. Meer activiteiten gezamenlijk (van eten en slapen – dit laatste streng gescheiden – tot sport en cultuur) en voor de sociale vorming. Leven met elkaar is een kunst die geleerd moet worden. Eén leraar, die overdag les geeft, heeft 's avonds en 's nachts ook nog de verantwoordelijkheid voor het internaat. Met 40 uur in de week houdt een onderwijsbaan vaak niet op. Een zware opgave die veel van haar vraagt.

Voor de nieuwe cursus worden meer jonge mensen verwacht die niet allemaal gehuisvest kunnen worden. Nagyberég is klein en er is geen geld voor een nieuw gebouw.

Omdat Beregszász niet zo ver weg ligt, ongeveer 10 km, is het plan gerijpt voor de aankoop van een schoolbus, zodat er dagelijks gependeld kan worden. Bovendien kan de bus voor allerlei kerkelijke activiteiten ingezet worden, en voor vervoer naar Hongarije. Door de broederschap ter plaatse werd een beroep op ons gedaan om te helpen. Frank Sawyer zal dit doen in Canada en Noord-Amerika, wat inmiddels gebeurd is, ik doe het op u. Ik weet dat er de laatste maanden via Opbouw vaker aan de bel is getrokken, toch heb ik de vrijmoedigheid het nog een keer te doen. Alle beetjes helpen en misschien kunnen we zo met elkaar een probleem oplossen voor onze broederschap. Mijn gironummer is 1722740 tnv J. Bouma in Kampen, met vermelding van 'bus Oekraïne'. Bijvoorbaat dank!

Gereformeerde Kerk in Beregszász

Marjon Busstra, Amersfoort

NG-kerken moeten zenuwachtig worden

Vijfde zitting LV Nederlands Gereformeerde kerken

APELDOORN – De Nederlands Gereformeerde kerken blijven op zoek naar eenheid. Hoewel de moedeloosheid soms toeslaat, wil de kerk blijven speuren naar zaken die hen binden met andere kerkgenootschappen. Dat bleek afgelopen zaterdag tijdens de vijfde zitting van de Landelijke Vergadering (LV) in Apeldoorn.

De matheid die de rapporten van de commissies binnenlandse- en buitenlandse aangelegenheden uitademde, dreigde zaterdag soms over te slaan op de vergadering. Discussie was er niet of nauwelijks en werd er al gedebateerd dan verliep ook dat moeizaam. Zelfs al het werk door de commissies verzet, kon daar geen verandering in brengen.

De rapporten van de commissies Contact en Samensprekingen met andere Kerken, betreffende de binnenlandse en de buitenlandse contacten leverden gewoon geen vrolijk verhaal op. Het waren verslagen van veel geworstel, weinig resultaat waarbij soms sprake was van een 'decimale uitcijfering', zoals een afgevaardigde het noemde. „We zouden zenuwachtig moeten worden, als we alleen al zouden denken aan Christus die ons bijeen roept”, zo merkte hij op.

Verschillen

Met name in de contacten met de Christelijk Gereformeerde en de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zijn de afgelopen drie jaar weinig resultaten geboekt.

De relatie met de Christelijk Gereformeerde kerken, op de LV vertegenwoordigd door onder andere ds. J. Westerink, werd voornamelijk beheerd door de slepende discussie over 'de toeëigening des heils'. Ds. Westerink sprak de vergadering toe voordat het rapport van de commissie werd besproken en stelde de centrale vraag of de verschillen wat dit betreft tussen beide kerkgenootschappen ook werkelijk kerkscheidend zijn. Maar het antwoord op deze vraag moet volgend jaar door de Christelijk Gereformeerde synode gegeven worden. Wat betreft de Nederlands Gereformeerde kerken is de discussie hierover nu afgerond.

Westerink uitte ook zijn zorg; zorg omtrent de voorstellen die zijn gedaan ten aanzien van de vrouw in het ambt (in oktober zal de LV zich hier wederom over buigen, red.).

De spreker zei bovendien benieuwd te zijn naar het besluit van de LV ten aanzien van het Akkoord van Kerkelijk

Samenleven (AKS) dat de LV dit jaar zal nemen.

Rituele dans

Uit het rapport blijkt dat het landelijk geworstel de plaatselijke samenwerking frustreert. Tijdens de vergadering werd zaterdag dan ook een oproep gedaan om het materiaal voor landelijk overleg uit de plaatselijke samensprekingen te laten komen, van de 'werkvloer'.

„Want in hoeverre leeft een onderwerp als de toeëigening des heils nog bij het gewone kerkvolk”, zo vroeg afgevaardigde A. Wattel zich vertwijfeld af. „En als we willen kunnen we nog minstens twintig jaar vooruit met onderwerpen als het AKS en de vrouw in het ambt. Moeten we hier zo mee doorgaan, terwijl er plaatselijk wel wat gebeurt? Kun je je daar dan niet beter op richten?”

Hij bepleitte ruimte voor onderlinge verschillen: „Laten we de gesprekken uithalen onder de claim van eenheid. Streef niet per definitie naar éénwording. Als het lukt dan is dat een zegen. Op deze manier lijkt het een rituele dans te worden en die is eindeloos.” Deze nuchtere woorden leken de vergadering even uit de sfeer van matheid te halen.

Status

In Nederland zijn de Nederlands Gereformeerde kerken ook actief in andere vormen van samensprekingen. Behalve het Gereformeerd Appèl, waarin zij zitting heeft met de Christelijk Gereformeerde kerken en de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), is zij ook lid van het C.O.G.G.: Contactorgaan Gereformeerde Gezindten. Samen met de Gereformeerde Kerken (syn.) in Nederland, de Christelijk Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Bond in de Nederlands Hervormde Kerk en de Confessionele Vereniging in de Nederlands Hervormde Kerk wil zij onder andere door het houden van besprekingen en conferenties het onderling contact bevorderen.

Het verschil met het Gereformeerd Appèl is de aanpak. Het C.O.G.G. benadrukt gedachtenuitwisseling in samenhang met discussie. Het Appèl doet een oproep tot eenheid en ondersteunt dit met gebed.

De LV speelde zaterdag even met de gedachte om dit laatstgenoemde initiatief een officiële status te verlenen, maar zag daar toch vanaf. De vergadering meende echter dat het hierbij gaat om een spontane actie op individueel initiatief en het is bovendien de vraag

of het Gereformeerd Appèl zit te wachten op een dergelijke officiële erkenning. „Laten we leren van het verleden”, zo hielden de afgevaardigden elkaar voor.

Pijn

Ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zijn 'ritselingen van hoop' te horen, zoals ds. J.C. Schaeffer het noemde. In februari had de commissie het eerste verkennende gesprek met een afvaardiging van deze kerken. „Een emotioneel zwaar geladen ontmoeting. Mensen, collega's, studiegenoten en soms zelfs huisgenoten, spraken elkaar na 25 jaar weer. Opeens weer gezamenlijk rond één tafel. Het was vooral een tasten en zoeken naar een manier waarop je het verleden ter sprake brengt. Want daar moet je het ook over hebben wanneer je je op de toekomst richt. Het is fijn dat dit binnen deze generatie plaatsvindt, maar het risico van de pijn is toch nog duidelijk voelbaar”, aldus Schaeffer. Hij overhandigde overigens 's morgens de voorzittershamer aan de heer P.W. Blokland, nadat de vergadering hem in juni ontslag van zijn voorzitterstaak had verleend. Schaeffer werd in mei benoemd als studiebegeleider.

Gevolgen

Evenals de commissie binnenlandse contacten kreeg de commissie die de buitenlandse contacten onderhoudt fiat voor het verslag van haar activiteiten. De afgelopen periode is het contact niet met alle buitenlandse kerken even intensief geweest. De heer P. Wassenaar, woordvoerder namens de sectie Buitenland van de commissie, benadrukte wel dat het besluit ten aanzien van de vrouw in het ambt ook gevolgen voor de buitenlandse contacten zal hebben. Met name voor de contacten met de kerken in Australië, Nieuw-Zeeland en Afrika, waar de vrouw in het ambt niet geaccepteerd is. Wat betreft de onrustige situatie in de Cristian Reformed Church in North America wil de commissie geen overhaaste besluiten nemen rond het contact met deze kerk. Wassenaar meldde dat de commissie volgend jaar twee afgevaardigden naar de synode in de Verenigde Staten wil sturen. Zij zullen niet alleen de vergadering daar bijwonen, maar zich ook grondig oriënteren op de situatie aldaar.

F.H. Blokhuis, Zalk

In memoriam ds. H.G. Schaeffer

Uit de overdenking bij de begrafenis van ds. Herman Gerard Schaeffer.

Lieve familie Schaeffer, vrienden,
brs. en zrs. in de Here,

Jullie vader was zo'n hartstochtelijk mens, dat hij op zijn 15e/16e naar de preken luisterde en dat de tranen hem over de wangen liepen. En hij schaamde zich niet (eerder was hij verbaasd over de rest van de kerkangers) en hij heeft zich door het geweldige Woord van God laten ontroeren tot op de laatste dag van zijn leven. Hij heeft zelf Ps. 103 uitgekozen voor de begrafenis. Mij dunkt bij wijze van erfenis: nog één keer het aller hartstochtelijkste uit de Schriften bij mijn kinderen brengen en bij mijn broeders en zusters die ik zo liefheb. Het aller persoonlijkste. Het innigste, meest vertroostende.

Dat heeft hij er voor zichzelf in gevonden, en dat wil hij nu vandaag bij ons gebracht hebben.

.....

God heeft hem aangeraakt met zijn Woord. Hij is er ontzettend door gegrepen.

Als een dominee preekte over het kleine visje in de oceaan van genade, dan vond hij dat prachtig. Hij wilde daar steeds maar méér van weten. Hij heeft boeken verslonden.

En toen is de dag gekomen, dat hij zijn maatschappelijke positie vaarwel heeft gezegd, omdat de Here hem riep. En je denkt: wat een goede keus heeft de Here daarmee gedaan, en wat mogen wij Hem daar dankbaar voor zijn. Herman Schaeffer werd dienaar van het goddelijke Woord. Op artikel 8, singulier van gaven: vroom, ingetogen, discreet, welsprekend. Bij dat laatste kun je een glimlach niet onderdrukken. Welsprekend op en onder de kansel.

Maar hij kletste nooit zomaar wat. Daarvoor had God hem veel te veel gegrepen. Hij was werkelijk vroom. Hij klaagde er weleens over dat er in onze tijd nog zo weinig spiritualiteit was. („Met oud en nieuw is het: de beste wensen, i.p.v. heil en zegen.") En daar zag je dan weer die jonge Herman, die zat te huilen in de kerk. Het raakte hem van alle kanten.

Dat is ook precies de toon van Ps. 103: Loof de Here, mijn ziel (heel persoonlijk), met alles wat in mij is. En je ziet hem nog zitten, daar onder de kansel, van harte meezingen, de Psalmen en gezangen. Ja, de gezangen ook, de liederen van het nieuwe verbond. Hij zocht naar gedichten en naar verzen, kinderverzen (Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw!), niet om sentimenteel te doen, maar om zijn preken kracht bij te zetten.

Met alles wat in mij is. Hij balde zijn

vuist en hij kneedde zijn woorden. Hij overdacht hoe hij het moest zeggen, want laat ik u dit vertellen: zijn welsprekendheid moest hij telkens weer eerst bij de Here inleveren, en wat kostte het hem moeite om het weer terug te krijgen, bij de bezoeken en bij de preken. Jullie als kinderen horen nog de stiltes, als hij de typemachine niet aan het praten kreeg en als hij vocht, want het ging om het Woord van God!

En hij, Herman Schaeffer, moest dat brengen. Hij mens, zondaar. Hij was zo diep doordrongen van zijn al te menselijke motieven, hij wist dat zijn drijfveren zo faliekant verkeerd konden zijn. Hij heeft zelfs op de kansel wel gebeden: Here, help ons bij het luisteren om te schiften tussen goddelijk en menselijk woord. Hij was bang dat hij zijn eigen zegje zou doen. Dat hij met woorden zou komen die het niveau van Gods Woord niet zouden halen.

Als iemand dat geweten heeft, dan is dat jullie lieve moeder. Die hem er steeds doorheen geholpen heeft. En toen zij er niet meer was, toen werd het voor hem ondragelijk belastend.

Meer dan 30 jaar is hij weduwnaar geweest. En och, je hoeft het diepste van iemands hart niet te zien, om te weten, hoe zwaar dat geweest is. Iemand die zo hartstochtelijk kon liefhebben, wat zal hij in zijn gemis een aanvechtingen hebben gehad. Zondaar. Zo kende de Here hem. Zo kende hij zichzelf.

Een zondaar, die in zijn leven veel voor de kiezen heeft gehad. Telkens kwam de verzoeking, om andere mensen te haten. Mensen die hem niet

begrepen. Men had Herman Schaeffer, de collega Schaeffer, telkens al ingedeeld in dat kamp, waar hij net niet voor koos.

Het is waar, hij kon iemand hard aanpakken, maar hij liet geen mensen vallen. En daarin is hij heel weinig begrepen. De mensen hebben hem onheus bejegend. Smaad is zijn deel geweest. In de kerk waar hij zoveel van hield.

Maar het evangelie van de Vader had hem in de greep. En hij heeft dat evangelie werkelijk begrepen, en doorleefd, zoals je het maar van weinigen kunt zeggen.

Wat een discreet, integer mens was hij. Met zijn integriteit kun je deze kerkzaal vullen. Wat zijn de weldaden van de Here rijk door zijn leven gegaan.

Niet voor altijd bleef zijn toorn op iemand. Hij kon niet lang twisten. Iemand kapot maken of zwart maken was hem onbekend.

Wànt, hij had de Vaderarmen gezien. Hij kende zijn eigen veelheid van gebreken.

Zoals de Koning hem zijn 10.000 talenten schuld heeft kwijt gescholden, waar hij om smeekte, zo kon hij zijn medeslaaf de 100 schellingen vergeven.

Jullie vader is (in het beeld van David) naar buiten gegaan, en hij heeft gekeken naar de hemel boven de aarde. Die afstand heeft hem overweldigd. Zó overweldigend, zegt David, is Gods goedertierenheid óver wie hem vreezen. Als een warme machtige deken in je hartstochtelijke leven.

Gods goedertierenheid, zijn vasthoudendheid. De Here laat zich nooit tot ontrouw verleiden. Als Hij zich aan iemand verbindt, aan een volk, dan geeft Hij niet op, dan kan Hij daar heel wat van hebben.

Dat incassersvermogen van God, dat heeft de jonge Herman Schaeffer al diep ontroerd. En die vasthoudende liefde van God is in zijn eigen leven uitgegoten. Gemeenteleden van Uithuizen vergat hij niet. Overleed er iemand, die hem geschorst had, dan schreef hij aan diens vrouw: uw man heeft het naar beste weten gedaan. En als er zo'n brief geschreven werd, dan juichten de engelen in de hemel. Gods goedertierenheid óver ons, en in ons hart.

Zijn vergeving, van oost naar west. Van de opgang tot de avond, zegt David. Een dag begint, en in de loop van de dag, als de zon langs de hemel gaat, klimt het getal van de overtredingen. Maar bij de ondergang verdwijnt

alles achter de horizon. En bij het aanbreken van een nieuwe dag ligt het leven weer helemaal open. Dat is leven in de vrijheid, en verder kunnen.

Geen verwijtende blikken van je vader, omdat je het gisteren en eergisteren verkeerd hebt gedaan. De vader van de weggelopen zoon neemt alle schuld weg en bovendien de scháámte. Hij kleedt zijn kind met nieuwe kleren en een ring. Zo rijk heeft onze dominee Schaeffer het ervaren.

En mede daarom maakte hij zo'n levendige indruk, vitaal, zo zelfverzekerd over zijn vader zonder dat het irritant was; daarom had hij gevoel voor humor: zoals hij kon huilen, zo kon hij ook lachen, schateren! Daar was ruimte voor in het leven zoals de Here dat gaf.

.....

Dit evangelie heeft Herman Schaeffer geraakt, nèt zo diep als dat het bij God vandaan kwam... Hij heeft ermee gerekend.

David laat ook al zien, dat het beslist niet vrijblijvend is. Hij zegt niet zo maar in het algemeen, dat Gods goedertierenheid over deze áárde ligt: nee, over wie Hem vrézen. En nóg eens: Hij ontfermt zich over wie Hem vrezen.

Als dominee (en ook als vader) was Schaeffer doodsbang voor dat vrijblijvende. Iedere preek en ieder contact had iets dwingend. Hij preekte de beloften van de Here, maar nooit zonder eis. Hij paste het graag toe, hij deed zijn uiterste best om het handen en voeten te geven.

Daarom denk ik ook: net déze verzen uit de Psalm, de verzen waarin David laat zien wat het dan betekent, waar je het mee kunt vergelijken. Allemaal erop gericht, dat het niet langs ons heen gaat.

De Here vrezen, eerbiedig rekening houden met zijn Vaderlijke aanwezigheid. Hem vrezen, en dan wijs worden. Vreze als begin van de wijsheid. Wijsheid verzamelen uit de geschiedenis, over de politiek, de theologie. Geen studies gevolgd, maar toch uitzonderlijk thús in de dingen.

We nemen afscheid, voorlopig, van deze mens die in zijn leven genoeg had aan Gods genade. Die de overtreding van zichzelf heeft weggebeden, mee, met de zonsongang, weg van deze aarde.

Boekbespreking

Seksualiteit en huwelijk

Dr. J. Douma, *Seksualiteit en huwelijk*, serie Ethische bezinning deel 6, Van den Berg, Kampen 1993; ISBN 90-6651-153-2; prijs: f 27,50.

Het behoeft geen betoog, dat de vrijgemaakt-gereformeerde hoogleeraar in de Ethiek in dit boek een belangrijk onderwerp aansnijdt. We zijn er 'existentieel' bij betrokken. De boeken van Douma – ook dit boek – zijn zeer goed te lezen. Helder, 'to the point', doelgericht; geen eindeloos 'gedribbel'. Je hoeft je nooit af te vragen waar hij nu eigenlijk mee bezig is of wat hij nu weer wil.

Twee dingen vallen telkens weer op.

Het eerste is dit, dat de Bijbel met zijn geboden zeer duidelijk normatief is in alles wat Douma schrijft. Het tweede is, dat hij een grondige kennis aan de dag legt omtrent het veld van de werkelijkheid dat hij behandelen wil. Hij weet wat er te koop is. Beide elementen zijn voor een goed boek onmisbaar. Al te vaak tref je het één of het ander aan. Bij Douma een gelukkige combinatie!

Wat nu de inhoud van dit boek betreft, het lijkt me goed iets over te nemen uit de Inhoudsopgave over het onderwerp 'Seksualiteit: expressie van liefde'. Onder dit kopje komt aan de orde: Een schuldig schaamtegevoel? – Dronken en toch menselijk – Geen nieuw soort mensen – Gebruiken, maar niet genieten? – 1 Corinthhe 7 – Expressie van liefde – Hooglied: wederzijdse erotiek – Door allegorie op dood spoor gezet – Hooglied en 1 Corinthhe 13 – 1 Corinthhe 7 en Efeze 5.

Dit geeft ons een goede indruk van wat boven gezegd werd: Een reëel-christelijke benadering van onze levenswerkelijkheid.

Gelukkig niet een principieel betoog dat in onze werkelijkheid toch eigenlijk niet landen kan. Van harte aanbevelen!

H. Smit, Barendrecht

Buiten

Hebreeën 13:13 + 14

„Laten wij derhalve tot Hem uitgaan buiten de legerplaats en zijn smaad dragen. Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige.”

*Buiten de legerplaats, aan de kant,
anders dan anderen, buiten verband,
thuis en niet thuis, met een kind aan de hand,
zie ik ze hoofdschudden en naar me wijzen,
hoor ik ze roddelen, vol misprijzen.
En ik hoef enkel maar binnen te gaan
om bij ze te horen, niet buiten te staan.*

*Buiten de legerplaats, aan de kant,
roept mij een stem uit een ander land,
waait me een warmte toe, die niet verbrandt,
ruimte, waarin ik mij niet kan verliezen,
vrijheid, waarin je niet drijft, maar kunt kiezen.
Ik zoek en zie uit, vol van hunkerend verlangen.
Vrede en vreugde beroeren mijn wangen.*

Jeannette

H. Algra, Den Helder

Geestelijk winnen

derde gebedsbijeenkomst van het Gereformeerd Appèl

Zaterdagavond in Amersfoort. In de stadsbus vragen verscheidene instappers aan de chauffeur of deze bus naar de Heiligenbergerweg gaat. Dat gaat hij inderdaad. En of de bus in de buurt van de Kandelaarkerk stopt. Dat blijkt eveneens het geval. De chauffeur is goed op de hoogte. „Ik roep de Kandelaarkerk wel even voor u af.”

In het kerkgebouw is het nog rustig. Wel speelt de organist er in de kerkzaal lustig op los en de koster heeft de koffie al klaar. Hoeveel mensen er vanavond zullen komen, is niet duidelijk. Voor een deel van Nederland is het nog vakantie. Bovendien was vandaag ook de Vrijmakingsherdenking in Apeldoorn. Iemand vraagt zich af of de 'echte' vrijgemaakten daar zijn geweest en of de anderen hier komen? Of zouden er ook mensen zijn die én in Apeldoorn én in Amersfoort acte de présence geven? Dat zou een goed vrijgemaakt gebruik zijn, want we mogen niet vergeten dat deze kerken in de eerste jaren na de Vrijmaking toch enig oecumenisch denken uitspraalden. Misschien komen de 'echte' vrijgemaakten dus juist wel hier.... Laten we gewoon maar blij zijn met iedereen die hier komt, want wat is echt?

We horen bij elkaar

Eens even vragen aan twee veertigers wat ze hier komen doen. „We horen bij elkaar, het is fijn dat zo iets kan, vorig jaar zijn we hier ook geweest.” „Hebt u in uw eigen gemeente contact met andere kerken?” „Nee, eigenlijk nog niet, het leeft niet zo erg, misschien komt dat nog.” Het echtpaar blijkt lid te zijn van een vrijgemaakt-Gereformeerde kerk in de Randstad. Een ander echtpaar, van gevorderde leeftijd: „We komen van oorsprong uit de vrijgemaakte kerken. Tijdens de scheuring in '68 zijn we christelijk gereformeerd geworden. We voelen ons er best thuis. Maar ons hart ligt toch nog bij de vrijgemaakten en de Nederlands Gereformeerden. Daar zit onze familie ook. Het blijft dus trekken. Alleen was het in die tijd van scheuringen geen leven in de kerken, je ging er kapot aan.”

Geestelijk winnen

Vanavond is de 3e gebedssamenkomst van het Gereformeerd Appèl. De bedoeling van het Appèl is dat we als kerken dichter bij elkaar komen, legt Dr. Kuiper in zijn welkomstwoord uit. Het Gereformeerd Appèl is geen actiegroep; men wil vooral door middel van gebed en door het stimuleren van plaatselijke contacten steun geven aan de samsprekingen. Het thema van de avond is: 'Geestelijk winnen'. Hoe winnen we de Geest? Niet als we ons

niet verootmoedigen in gebed of als we niet ons hoofd buigen voor wat Christus ons zegt, of als we onderling blijven twisten over kleine kwésties. We kunnen ons verbonden weten doordat we het over de hoofdzaken van ons christelijk geloof eens zijn.

Moedeloosheid? Of: vat moed!

Het eerste lied dat gezongen wordt is Psalm 84. „Hoe lieflijk zijn mij Uw huis en tempelzangen; welzalig hij die al zijn kracht en hulp alleen van U verwacht.” Het lied zet ook de toon voor deze avond. In de gebrokenheid van de verdeeldheid van de kerken kunnen we het alleen van God verwachten, want als mensen het van zichzelf verwachten worden er brokken gemaakt. Gelezen wordt uit Ezechiël 12: de tijd verstrijkt en geen enkel gezicht komt uit... Daarna uit Efeze 3, over de grote liefde van Christus. In zijn welkomstwoord legde Kuiper enkele accenten bij de gekozen schriftgedeelten. In de tijd van Ezechiël leefde men niet bij het profetisch woord, er was sprake van moedeloosheid en matheid. Geldt dat ook niet voor het streven naar kerkelijke eenheid? Ontbreekt ons de overtuiging dat het kan? Tegen Gideon zegt de Here: Vat moed, Ik zend u immers! We moeten niet vergeten dat God meer kan doen dan wij bidden of beseffen. Verbondsvernieuwing betekent: verootmoediging, verandering van houding, een nieuw begin.

Verlies en winst

In zijn meditatie legde drs. E.A. de Boer (Gereformeerd-vrijgemaakt predikant in Krimpen aan den IJssel) de vraag voor wie er nu rijker wordt in de Here temidden van de kerkelijke verdeeldheid. Er dreigt in zo'n situatie eerder verlies aangewezen te worden. Dat biedt echter meteen ook een opening naar winst: in je onmacht word je al naar de Here gedreven, omdat je de kracht van Hem moet ontvangen. Ds. De Boer vertelde al een aantal jaren bezig te zijn met het zoeken naar parallellen van de situatie van de verdeeldheid in de Bijbel. Kun je in de Bijbel situaties vinden, die te vergelijken zijn met onze omstandigheden? In het boek van de Richteren wordt beschreven, hoe er al spoedig grote verdeeldheid was in het land dat men van de Here Zelf had gekregen. Aan de hand van de geschiedenissen uit Richteren 7, 12, 18, 19 en 20 liet ds. De Boer zien welke rampzalige gevolgen dit had voor het volk. Het boek Richteren eindigt met: „In die dagen was er geen koning in Israël; een ieder deed wat goed is in zijn eigen ogen.”

Elkaar ontmoeten

Onze tijd is anders, aldus ds. De Boer.

Wij hebben wél een Koning, en we willen dus niet doen wat goed is in onze *eigen* ogen. We moeten sámen de Here onder ogen komen. We moeten ons ook realiseren dat het onze schuld kan zijn als de ander een verkeerde weg op gaat, bijvoorbeeld als we niet vergevingsgezind zijn. Een grotere mate van nederigheid is al winst. We moeten naar Hem toe, van Hem alles verwachten. We zijn medeverantwoordelijk voor de gezamenlijke schuld, we moeten elkaars eigenwisheden kunnen dulden en we moeten dankbaar zijn voor het bij elkaar gevonden geloof. Je kunt elkaars boeken en publikaties bestuderen, maar dat is niet genoeg. Zonder ontmoeting gaat het niet, aldus ds. De Boer, we moeten elkaar dus onder de ogen kunnen komen. Onze Richter is daarbij de Here Jezus Christus, Hij is niet gedeeld.

Somber gestemd

De tweede meditatie werd verzorgd door Prof.dr. E. Schuurman uit Breukelen. Hij is gewend om spreekbeurten te verzorgen. Toch gaf hij aan, het moeilijk te vinden om op deze avond te spreken. „Als we elkaar aankijken, herkennen we elkaar in Christus en tóch trekken we gescheiden op. En soms hebben we elkaar ook wel wat te zeggen of elkaar nog wat te verwijten. Van sommige initiatieven werd het contact niet beter en soms werd het er zelfs slechter van. Ik ben dus somber gestemd.” Een bewogen toonzetting van een spreker die de gebrokenheid van de kerken aan den lijve voelt. Blijven we dus bij die somberheid steken? „Nee, want onze gescheidenheid moet ons onrustig maken. We weten dat het in Christus één kudde onder één herder zal zijn. Kijken we naar ons ongedeelde verleden en kijken we naar die ongedeelde toekomst, dan is het des te pijnlijker dat we nu zo verdeeld zijn, juist omdat we allemaal Christus toe willen behoren. Wij hebben gebroken en zijn zelf niet in staat om de breuk te herstellen.”

Autonome (kerk-)mensen, óf.....

Tijdens colleges en in publikaties laat Prof. Schuurman voortdurend zien, hoe mensen op een dwaalspoor komen als ze denken dat ze de wereld naar hun eigen hand kunnen zetten. Hij signaleerde het gevaar van de autonome mens ook in het kerkelijk denken. Juist in het feit dat we zélf niet kunnen herstellen zag Prof. Schuurman ook de enige mogelijkheid om tot herstel te komen. Dat betekent echter wel dat een radicale ommekeer noodzakelijk is. „Weten we écht nog wel wat het betekent om van genade te mogen leven? Niet de gereformeerde

orthodoxie als zodanig geeft het herstel, maar het zien op het Lam van God, dat de zonde wegneemt. Uit onszelf kunnen we ons niet bekeren. We moeten bidden, vasten en waken; volhardend en aanhoudend Gods aangezicht zoeken en daarin niet verslapen. „Bekeer ons, Here, dan zullen wij ons bekeren. Dan zal de kerkelijke en geestelijke eenheid ons weer gegeven worden en kunnen we de ander in liefde aanvaarden”.

Scheuringen en de toekomst

De laatste meditatie werd verzorgd door Prof.dr. J.W. Maris (Theologische Universiteit Apeldoorn). Hij las Openbaringen 19:6 tot 9 („zalig zijn zij, die genodigd zijn tot het bruiloftsmaal van het Lam”). „We zoeken naar geestelijk winst vanuit een benaderde situatie”, hield Prof. Maris zijn gehoor voor. „We lezen in het Nieuwe Testament in de vroege christelijke gemeenten al direkt over partijschappen. En toch hebben ook die gemeenten een weg verder gevonden. Dat mag een teken van hoop zijn.”

Prof. Maris bepaalde zijn gehoor bij de achtereenvolgende reformaties. Tijdens de Reformatie ging het om Christus, om de genade. Het was een scheur die wel in de kerk moest komen, want het bestaan van de bruidsgemeente was in het geding. Daarna kwamen nieuwe reformaties: 1834, 1886, 1892, 1944, 1968. Misschien is alles niet even heilig geweest. En toch zijn we op weg naar de tijd van de bruiloft van het Lam, waarin de Bruid (enkelvoud!) ongedeeld zal zijn en herkenbaar zal zijn aan haar kleding. De aarde zal dan bedekt zijn door een hemelse heerlijkheid, die gegeven wordt. In dat licht moeten we als kerken met elkaar bezig zijn. Dat kan alleen als „de veelkleurigheid van ons historisch gelijk geabsorbeerd kan worden door ons gebed om genade. We moeten als kerken leven onder een intense verwijzing naar de Here Jezus. Hoe graag maken we ons gereed voor Hem? Naarmate we meer vervuld zijn van Hem zullen we eenheid beter kunnen zien”.

Gebod

Het gebod nam op deze bijeenkomst van het Gereformeerd Appèl een belangrijke plaats in. De verschillende sprekers gingen voor in gebed. De avond werd besloten met het gezamenlijk bidden van het 'Onze Vader'. Het gebod dat de Here Jezus ons Zelf geleerd heeft, werd hardop uitgesproken door leden van verschillende kerken.

Gesprekken

Na afloop was er nog gelegenheid voor verder gesprek. De meeste aanwezigen maakten hier ruimschoots gebruik van. Het gaf een verslaggever de gelegenheid om nog een paar vragen op enkele bezoekers af te vuren. Twee jonge bezoekers: „Onze kerkeraad begint volgende maand gesprekken met de kerkeraad van de Neder-

lands Gereformeerde kerk. Dan is het goed om je als gemeentelid ook op de hoogte te stellen. We zijn in de streek waar wij wonen als gereformeerde kerken op elkaar aangewezen, want we vormen een heel kleine minderheid. Vreemd eigenlijk dat je elkaar in al die jaren nooit tegenkwam. De sfeer vonden we hier erg goed, we denken dat de goede toon werd gezet. En voor onze gemeente hebben we maar een flinke stapel folders in de tas gestopt.” Een ouder echtpaar: „We hebben de scheuring in 1968 nooit begrepen. We hebben destijds geprobeerd om er van alles over te lezen, we hebben stukken opgevraagd, synodeverslagen gelezen. Niemand heeft het ons ooit echt duidelijk kunnen maken. In onze gemeente leeft samenwerking met andere kerken niet echt, we leven op onszelf, op een eilandje. Dat moet anders, maar hoe? Jammer dat er niet meer mensen uit onze gemeente waren. Ze hadden hier heel goede woorden kunnen horen....”

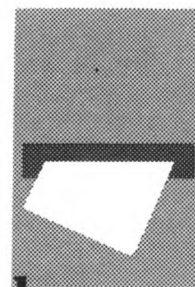
Nog een echtpaar: „We werken in onze woonplaats al jaren samen met de Christelijke Gereformeerde kerk. De laatste tijd ging het wat stroever. Dan heb je zo'n avond nodig om weer te horen waar je je bron moet vinden. We vonden het een inspirerende avond.”

Een oudere broeder uit de Randstad: „Wanneer je over de landelijke gesprekken leest, raak je ontmoedigd. Gelukkig zijn er in onze gemeente nu bemoedigende kontakten met de Nederlands Gereformeerde kerk. Daar heb ik al jaren op gehoopt en het blijkt dus ook te kunnen.”

Een jongere uit een studentenstad: „Ik vind het kenmerkend dat zoiets tegenwoordig mogelijk is. In de plaats waar ik studeer groeien die kontakten ook; je komt elkaar nu tenminste tegen. Het was fijn om hier te zijn en om medechristenen te kunnen ontmoeten. Dat heb je in deze tijd hard nodig. Ik denk dat hier de goede toon werd gevonden.”

Verdere informatie

Er waren deze avond minder mensen dan in voorgaande jaren (ongeveer 300 aanwezigen). Betekent dat dat er minder belangstelling is voor kerkelijke samenwerking? Uit de sfeer die op deze avond heerste kan die konklusie niet worden getrokken. Mogelijk hebben andere oorzaken een rol gespeeld (vakantie, de Vrijmakingsherdenking). Belangstellenden die niet in Amersfoort aanwezig waren (en zij die de meditatie nog eens door willen lezen), kunnen het volgende nummer van de rondzendbrief van het Gereformeerd Appèl opvragen. Daarin wordt de tekst van de meditatie gepubliceerd. U kunt deze brief opvragen bij: de heer B.P. Vreugdenhil, Rietland 20, 3621 GZ Breukelen, telefoon (03462) – 64697.

Ingezonden

Dichter niet, berijmelaar

(Reactie op een detail van het Ingezonden van Bart van Buitenen, 9-9-94)

'De doornstruik die prikt' (gezag 508) is duidelijk een geval van 'een dominee die hikt'. Ik denk dat-ie het als kinderversje heeft geschreven, en dan kunnen ook 'de vogels die pikten het weg' er nog wel mee door. Maar het versje zal wel niet aangeslagen zijn en dat moet het gezag ook maar niet. Gewoon overslaan en niet zingen, is mijn advies. De vleugels van de tijd pikten het weg...

Hoe je in gezag 510 'Laten wij elkaar behagen zoals Christus naar ons vroeg' – vragenderwijs, maar toch – „verholen seksueel beeldgebruik” kunt horen, is mij volstrekt een raadsel. In de achterliggende bijbeltekst (Rom. 15:1-3) komt drie keer het woord 'behagen' voor. En 'naar een meisje vragen' is wel iets anders dan 'een meisje vragen'. Ja toch?

Of de berijmelaar met gezag 508 welbewust gezag 54 leerstellig wilde verbeteren, waag ik te betwijfelen. Ik vermoed zelfs dat hij dit gezag toen nog nooit serieus bekeken had. Nu heeft/houdt hij er wel grote bezwaren tegen.

Over 'seksueel beeldgebruik' gesproken: wat dunk u van 'maak ons tot moedergrond'? Wat van 'niemand weet van tevoren de weg van het zaad in de schoot'. Bedoeld is: de schoot der aarde. Maar absoluut gebruikt wordt het beeld bedenkelijk. Wat is het poëtisch gehalte van: het zaad 'sterft aan de doornen beneden, de vogels van boven af'? En wat moet ik mij voorstellen bij 'wij moeten de aarde vergeven dat zij ons sterven laat'?

Als men gewoon uit het aanvullende bundeltje gaat zingen, wie weet blijkt dan 2 Kronieken 12:12 erop van toepassing ('Ook was er in Juda nog wel iets goeds').

Koos Veefkind, Krommenie

P.J. van Kampen, Ede

De TSB-bundel (II)

Begeleidend Schrijven. 25 jaar Theologische Studie Begeleiding
Buyten en Schipperheyn. Amsterdam. 1994.
240 pp. prijs 34,90.

Zoals ik in het vorige artikel al aankondigde, wil ik na een poging om de bijdragen van ds. De Jong in *Begeleidend Schrijven* te bespreken datzelfde doen met de artikelen van Drs. H. Smit en Drs. O. Mooiweer. Van beider werk selecteer ik noodgedwongen maar een klein deel; met opnieuw de erkenning dat in elke keuze een willekeurig element schuilt. Graag wil ik nader stilstaan bij ds. Smits bijdragen 'De Dordtse Leerregels...vandaag' en kort, ook zijn 'Gereformeerde Leer en Depressiviteit'; daarna vraag ik uw aandacht voor 'Het Belang van de Katechismusprediking' van ds. Mooiweer. Dan hebben we twee van de zes bijdragen van eerstgenoemde besproken en de helft van de twee bijdragen van laatstgenoemde.

De Dordtse Leerregels

Net als z'n collega De Jong deed in een pas besproken bijdrage levert ook ds. Smit tenminste één lezing aan in de vorm van een aantal stellingen. In niet minder dan veertien 'thesen' geeft hij aan waar, naar zijn mening, de Dordtse Leerregels sterk en waar ze minder sterk zijn. Een en ander is opgezet in heldere uitspraken die de lezer (oorspronkelijk de luisteraar) dwingt na te gaan of hij het met de inleider c.q. schrijver eens is of niet. Ds. Smits aanpak is zo dat hij enerzijds met respect en dankbaarheid melding maakt van het belang van de DLR, maar dat gevoel van piëteit voor ouderdom en beproefd karakter hem niet weerhoudt om ook kritiek naar inhoud en functie te uiten. Een en ander ademt een sfeer die (zo stel ik me voor) best een stevige discussie kan hebben uitgelokt, toen dit verhaal voor het eerst als lezing werd gehouden. (Ik was er niet bij, dus weet ik dat niet zeker.) Anderzijds is het een aanpak die hem ook op kritiek van mensen met een andere opvatting kan komen te staan. (Dat bleek nog onlangs bij de redevoering van de Chr. Gereformeerde ds. Westerink op de jongste bijeenkomst van de Landelijke Vergadering.) Mij viel in dit alles echter vooral op zijn drang om evenwichtig te spreken en een fair oordeel te geven, dat trouw aan de confessie wil koppelen aan een vrijmoedig uiten van bezwaren tegen sommige elementen in de DLR.

Om een paar 'zinsneden' maar eens bijeen te verzamelen, hij spreekt van de „positief te waarderen bedoeling van de DLR” om het 'Sola Gratia' te laten klinken. (stelling 1) 'Positief te waarderen' is ook de „infra-

lapsaristische opzet van de DLR” (stelling 3), terwijl stelling 5 spreekt van „positief te waarderen elementen in de DLR”. „Zeer goed wordt door de DLR gesteld” dat de troost van de volharding slechts te genieten is in de levende geloofsbetrokkenheid op de Here...” (st. 11) Enzovoort. Dat is dus een voluit positief geluid.

Daartegenover maakt stelling 2 melding van een „afstandelijk-definiërend” spreken van de DLR m.b.t. het raadsbesluit van verkiezing en verwerping; naar ds. Smits opvatting is het te 'betreuren' dat de „eenheidsnoemer van 'het besluit van verkiezing en verwerping'” het geheel van Gods raadsbesluiten omvat (stelling 4). Bepaalde elementen in de DLR zijn eveneens te 'betreuren' (stelling 6). Op zich juiste uitspraken kunnen toch „zeer gemakkelijk schade veroorzaken” (stelling 7) en ook „klemte de vraag” of „het niet tot schade was” dat de vaders van Dordt zo nu en dan „zich gedwongen zagen uit het geheel van de bijbelse openbaring één punt te abstraheren...” (st. 8) „Men moet nuchter constateren dat de DLR te moeilijk en te gekompliceerd zijn om in haar geheel; en in al haar delen werkelijk te kunnen functioneren als verwoording van het geloof van Christus' gemeente.” (stelling 12)

Een en ander wordt door ds. Smit met verve verdedigd, en ook, naar mijn mening, met voorzichtigheid. Het is duidelijk dat hij zijn kanonnen niet op de DLR zet en het alles geheel aan de kant wil schuiven, maar dat hij 't vele goede wil behouden, maar niet op voorhand wil kapituleren voor wat er in dit stuk voor de gemeente nu minder aansprekend zou zijn. Als ik dat zo zeg, bedoel ik niet dat de auteur probeert een „modern, 20e-eeuws Schrift-verstaan” te propageren, maar dat hij van de DLR verlangt dat daar de „verwoording van het geloof in Christus' gemeente” gestalte in krijgt. (137) Een kenmerkende uitspraak is: „De DLR konden wel het kerkelijk standpunt vertolken, maar ze konden toch niet echt worden tot een 'woordkanaal' van de belijdenis des harten”. (139) Ds. Smit is het volledig met de vaders van Dordt eens dat de remonstrantse visie moest worden bestreden, maar vindt dat dat 'polemische' doel van de DLR voor later tijden soms tot een te grote afstandelijkheid van formuleren geleid heeft. „Zo verkreeg men een deugdelijk wapen in de strijd tegen de remonstrantse theologie, maar tegelijk een formulering die niet geschikt was het geloof der gemeente te verwoorden!” (140) Zinsneden van vergelijkbare aard komen in 't artikel diverse malen voor.

Later lees ik: „Het is naar mijn ge-

dachte evenwel een tragisch feit dat men tussen de lijn van het historisch-horizontale en de lijn van het eeuwig-verticale heeft willen kiezen!” (141) In het kiezen voor dat laatste 'verwaarloosden' de opstellers van de LDR 'maar al te zeer' de andere lijn die er ook moest zijn. In een en ander neemt de scribent stelling tegen in sommige meer bevindelijke kring aanwezige praktijken en houdingen die hij onjuist acht. (pp. 146, 147) Zinsneden als „het zou zoveel beter geweest zijn, als” (148) lijkt inderdaad op bepaalde punten een zeker voorbehoud t.o.v. de DLR te maken. Daarom is, naar het oordeel van ds. Smit 'selectief gebruik' en 'globaal gebruik' (149) van de DLR op zijn plaats. De 'hoofddoelen' van de DLR zijn zonder de geringste twijfel volstrekt aanvaardbaar aan welke uitspraak hij nog toevoegt: „ook om de aangewezen 'juweeltjes' zijn de DLR hun kerkelijk plaats waard.” Dan volgt echter een toch tamelijk nadrukkelijk voorbehoud: „Mits men genoeg neemt met 'globaliteit' en 'selectie' voor de kerkleden.” (150) Dat moet gebeuren, zie de slotzin van het artikel: „onbekrompen en ondubbelhartig” in beaming van de zaak waarom het in de DLR gaat, niet in verheerlijking van elk detail of van elke punt en komma. Ondertekening? Zo en niet anders... graag!” (151)

Duidelijk is dat ds. Smit hier zijn nek heeft uitgestoken. Als ik eerlijk ben, vind ik niet dat bij nauwkeurige lezing zijn visie mij hier hevig schokt, maar anderzijds vind ik het ook niet verbaazingwekkend dat uit andere kerkgenootschappen met enige argwaan naar dit soort opvattingen gekeken wordt. Voor mijzelf geldt dat mijn bekendheid met en vertrouwen in ds. Smit elk denkbaar wantrouwen wegneemt.

In zijn andere artikel, over de opvattingen van Aleid Schilder en haar gedachten over depressie-opwekkende Gereformeerde leerstukken, toont dezelfde ds. Smit zich namelijk een zeer principieel Gereformeerd 'kampvechter'. Naar mijn smaak had hij nog wat meer harde noten mogen kraken en 'op theologische punten' mogen streven naar een 'knock out', wat wellicht tot de mogelijkheden had behoord! Daar staat wel tegenover dat in 1989, toen dit verhaal gehouden werd, Aleid Schilder nog een min-of-meer Gereformeerde spijtoptant leek, en zich nog niet had ontpopt als een aanhangster van een onduidelijke vorm van Hindoeïsme of, meer toepasselijk, als een „orthodox gelovige in de een of andere eigenwillige godsdienst”.

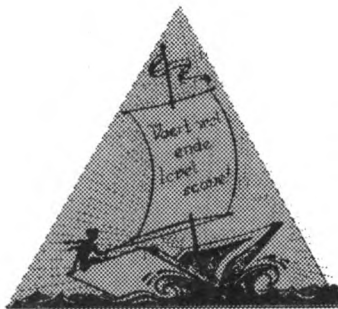
Katechismusprediking

Een paar woorden over het derde

artikel, van de hand van Drs. Mooiweer. „Het belang van de Katechismusprediking” heeft, naar ik verwacht, geen reactie van diepe afkeuring in de gelederen van andere Gereformeerde belijders opgeroepen en zal dat ook niet doen. Het betoog van ds. Mooiweer is dan ook niet polemisch van strekking, dunkt me. (Waarmee ik niet zeg dat ds. Smit wel een polemische bedoeling had, want dat weet ik niet.) Tegelijk spijt het me dat hij een paar thema's niet echt aansnijdt die ik graag wel besproken had gezien. Na de historische verkenning van de praktijk van katechismuspreken die me alleszins juist lijkt, spreekt hij over het „praktisch nut veronden aan het stelselmatig volgen van de diverse katechismuszondagen.” (208) Zo lees ik ook: „Verder moeten de dwalingen en ketterijen met Gods Woord weerlegd worden. Dat behoort ook bij de functie van de konfessie en krijgt ook via de katechismusprediking een niet te onderschatten inbreng. Mede daarom blijft 'de Heidelberger' een aktueel geschrift dat ook voor ons, hier en nu, alle betekenis heeft als we worstelen met moderne vragen en problemen.” (209) Op dat punt had ik graag meer willen horen. Hoe helpt de Heidelberger ons bij het verstaan van de milieucrisis, het New Age-denken en de postmoderne benadering van de werkelijkheid? Waar vinden we de lijnen naar de oude en de nieuwe Gnostiek, het reïncarnatie-geloof, de Godsverduistering etc.? Op dat punt zou ik deze stelling, die ik op zich niet wil aanvallen, wel wat meer toegepast willen zien. En dat gebeurt helaas niet, of wel wat weinig. Hoe „behoedt het ons voor het gevaar, dat we een dorre preek afleveren”, die „knap en dogmatisch in elkaar” zit maar het hart van de gemeente niet raakt, „omdat het verworpen is tot een leerstellige uiteenzetting van de verschillende geloofswaarheden”? Hoe gaan we om met het gegeven dat in menige gemeente de zondagmiddagdienst, die terecht „geschikt voor de katechismusprediking” wordt genoemd, toch beduidend minder aanwezigen trekt dan de ochtenddienst? Dat zijn zo wat vragen die ik had, en ook na lezing, nog heb. Dat vind ik een beetje jammer. Graag, maar dat is een heel klein puntje, had ik bij de verschillende interessante citaten een uitvoeriger bronvermelding gehad.

Samenvattend kan men stellig zeggen dat *Begeleidend Schrijven* een knappe bundel is die aanschaf meer dan waard is, voor onze predikanten, maar ook voor iedereen die niet terugschrikt voor een brok stevige, maar o zo 'bezonende' studie. Hulde aan de schrijvers, van wie ik – door tijdgebrek – de „leerlingen der begeleiders” geheel onvermeld laat. Dat is volledig onverdiend zoals de lezer merken zal die de moeite neemt het boek aan te schaffen. Deze recensies hebben het oogmerk twijfelaars alsnog tot dit verantwoord koopgedrag aan te zetten.

Ex Libris

Mevrouw Heerlijk

(door Mink van Rijdsdijk)

Toen onze kinderen nog klein waren, woonde een paar huizen van ons vandaan een allerliefste mevrouw. Ze stapte altijd met fier opgeheven hoofd neuriënd door het dorp. Eigenlijk is het woord 'stapte' niet van toepassing, ze had een verende tred, net alsof ze een beetje zweefde.

Een bijzondere vrouw, maar geen vriendin des huizes. We vonden haar een beetje te stralend en te lief. We noemden haar mevrouw Heerlijk. Die bijnaam had ze gekregen nadat een van onze kinderen een been had gebroken. Zij kwam op ziekenbezoek en zei: „Wat heerlijk dat je maar één been hebt gebroken, het hadden er ook best twee kunnen zijn.”

Wat later stortte er bij ons spontaan een stuk muur in. We bivakkeerden noodgedwongen een poos in een afschuwelijke rotzooi.

Mevrouw Heerlijk zweefde even binnen en verzekerde ons blijmoedig: „Wat heerlijk dat over een paar weken hier alles weer normaal is.”

De troost en bemoediging, die mevrouw Heerlijk meende te moeten rondstrooien, kwam natuurlijk voort uit haar onstuiterbaar-optimistische kijk op het leven. Een benijdenswaardige karaktertrek.

Maar, zoals dat bij meer karaktertrekken het geval is, je moet er behoedzaam mee omgaan. Persoonlijk optimisme werkt niet als tovertruc bij de kommer en kwel van een ander. Voor mijn spruit werd het ene gebroken been niet minder storend door het idee dat hij ook nog een goed been ter beschikking had. Hij kreeg er niet maar half de smoor in.

Tijdens mijn recent verblijf in het ziekenhuis kwam mevrouw Heerlijk mijn herinnering binnengezweefd. Ze zei op haar zo eigen manier heel vervelende dingen tegen me.

Dat het zo heerlijk was dat ik zo goed verzorgd werd en in een schoon bed lag. Dat het zo heerlijk was dat er antibiotica waren uitgevonden, ja zelfs, dat het zo heerlijk was dat mijn ziek zijn vast wel weer een column zou opleveren.

In min koortsige brein borrelde plotse-ling de gedachte op, dat ik al jaren geleden de moed had moeten opbren-

gen om mevrouw Heerlijk de mond te snoeren.

Wat was ik laf geweest. Maar dat behoorde tot het verleden. Hier en nu zou ik definitief met die heerlijke rimram van haar afrekenen.

Ik wees haar erop dat in onze cultuur troost en bemoediging tot een verplicht nummer is gemaakt. Ook voor hen die daar de verbale talenten bij missen. Ik legde haar uit dat – als woorden tekort schieten – een koele hand op een warm voorhoofd of een bloem op een nachtkastje meer doen dan een handvol clichés.

Ze begreep me niet. Nou kijk, uw opmerking over dat heerlijke schone bed, waarmee u mij positief wilt stemmen, is werkelijk compleet waardeeloos. U wrijft zout in mijn zwakke plekken en bezorgt me schuldgevoel. Ik weet waarachtig wel, dat duizenden mensen op de wereld alle hygiëne voor hun zieke, vermoeide lijf moeten missen. Dat vind ik heel verschrikkelijk, maar mag ik het alsjeblieft gewoon rottig vinden deze kerstdagen niet thuis te zijn?

Gisteren, mevrouw Heerlijk, was hier net zo'n zalvende figuur als u bent. Ze zei: „Als je hetmoeilijk hebt, Mink, denk dan maar aan al die zielige stakers, die nog zieker zijn dan jij.” Kijk, beste mevrouw, zulke babbels zijn onzinnig. Je behoort zieke mensen niet naar dankbaarheid toe te kletsen met de ellende van anderen.

Ze keek me beteuterd aan, schudde haar hoofd nadenkend heen en weer en merkte op: „Wat heerlijk dat...” „Ga weg”, snauwde ik, „ga weg, sinds het gebroken been van onze zoon werkt u mij op mijn zenuwen. Ik ben u zo zat, zó zát. Ga alsjeblieft weg.” Iemand pakte vakkundig mijn pols, liet hem los en zei: „Waarom bent u toch zo onrustig?”

Ik was te moe om uit te leggen, dat ik eindelijk met mevrouw Heerlijk had afgerekend. Ach, en zo'n zuster had toch ook geen boodschap aan dat malle mens.

Daarom zei ik alleen dat ik zo gek had gedroomd, maar achteraf besepte ik pas, dat mijn gedroomde boosheid me goed had gedaan.

(Dit komt uit: Stukje schrijven, een verzameling columns van Mink van Rijdsdijk, eerder verschenen in het Friesch Dagblad. Het zijn pretentieloze 'stukjes', goed geschreven, en ze vertellen over allerlei zaken die uit het leven zijn gegrepen. Aanbevolen! Omvang 119 blz. Uitgever: Kok, Kampen. Prijs f 19,90).

H. Algra, Den Helder

Christenen en moslims (1)

In 1989 belegden de evangelisatiecommissies van de Nederlands Gereformeerde en van de Christelijke Gereformeerde kerk in Den Helder een avond over de verhouding tussen christenen en moslims. Spreker was Ds. H.P. Brandsma, destijds christelijk gereformeerd predikant in Amsterdam¹. De avond werd 5 jaar geleden belegd, maar het thema is meer dan ooit aktueel. Zo zal de Landelijke Vergadering op 8 oktober aandacht besteden aan het rapport van de Stichting Evangelie & Moslims². Vanwege de aktualiteit plaatsen we alsnog een verslag dat destijds voor de kerkbladen in Den Helder geschreven werd. Aan dit verslag werden gegevens over enkele recente ontwikkelingen toegevoegd.

Volgens schattingen aan het begin van de jaren '90 telt Nederland ongeveer 500.000 moslims. De verwachting is dat het aantal islamieten in het jaar 2000 het aantal ('syn'-)Gereformeerden zal overtreffen. In Amsterdam telde de moslim-gemeenschap in 1989 al 40 eigen gebouwen; dat is meer dan welk kerkgenootschap dan ook. Een staf lid in een van een oorsprong christelijk ziekenhuis maakte melding van het feit dat moslims daar inmiddels onder het personeel de grootste godsdienstige groepering vormen (overigens betrof het hier nauwelijks verpleegkundigen of stafleden, maar vooral medewerkers in de keuken en in de schoonmaakdienst). Op sommige christelijke scholen zijn moslim-kinderen inmiddels veruit in de meerderheid. Ook in andere landen zien we deze veranderingen. Zo vertelde Os Guinness in een vraaggesprek voor de EO dat de Islam in 2020 in grootte de tweede godsdienstige groepering in de V.S. zal zijn³. Deze ontwikkeling heeft niet alleen te maken met de komst van allochtonen. Christenen zullen zich moeten realiseren dat de uitholling van de christelijke kerken er mede de oorzaak van is dat ze in de grote steden een kleine minderheid zijn geworden. Ondertussen lijken de opvattingen van een gedeelte van de Nederlandse bevolking ten opzichte van de islamitische gemeenschap zich te verharderen.

De houding van christenen tegenover moslims

Helaas gaat de toenemende argwaan jegens 'allochtonen' ook aan de kerken niet voorbij⁴. Die verharding kan te maken hebben met de bedreiging die mensen lijken te ervaren door het groeiende aantal mensen uit andere culturen. Getalsmatig lijken deze mensen enigszins gelijk te hebben; voor wie Nederland graag blank en christelijk wil houden biedt de toekomst een weinig plezierig perspectief. Hebben de mensen die de veranderingen zien in onze westerse cultuur gelijk? Vormt de islam een bedreiging, of is het groeiend aantal islamieten juist een

uitdaging voor christenen⁵. Het is juist de verharding van opvattingen, die vervreemding in de hand werkt. Volgens ds. Brandsma zal zo'n afwijzende en bevooroordeelde houding ten opzichte van de islamitische gemeenschap juist het moslim-fundamentalisme in de kaart spelen.

Geen ver van mijn bed show

Een groot aantal moslims woont in de 19e eeuwse wijken van de grote steden, die daarmee soms een getto-achtig karakter hebben gekregen⁶. Daardoor komen de meeste Nederlanders niet vaak in contact met moslims. Toch wordt steeds duidelijker dat onze samenleving niet meer om de groeiende islamitische gemeenschap heen kan. De kans dat we binnen afzienbare tijd islamitische burens zullen hebben is toch minder denkbeeldig dan het op het eerste gezicht lijkt. Weten we als christenen hoe we met onze moslim-buurvrouw om moeten gaan?

Het kost veel christenen moeite om een juiste houding tegenover moslims te bepalen. Er is sprake van misverstanden, omdat men de in ons land wonende moslims verdenkt van dezelfde fundamentalistische denkbeelden, die elders in de wereld een politieke factor van betekenis zijn geworden. Ook weet men vaak geen raad met de leefgewoonten van moslims. Kortom: er is onvoldoende inzicht in de verhoudingen binnen de islamitische gemeenschap.

Islamieten en de westerse cultuur

De oliecrisis in de jaren '70 zorgde voor een sterk groeiend zelfbewustzijn bij de moslim-gemeenschap in de gehele wereld. Tegelijkertijd groeide de kritiek op de westerse cultuur, die men als decadent beschouwt. Veel moslims beschouwen alles wat uit het westen komt (inclusief 'Hollywood') als een resultaat van het christendom. Paradoxaal genoeg vormt de 'export' van de westerse cultuur in islamitische landen een sterke voedingsbodem voor de ontwikkeling van het moslim-fundamentalisme. In Iran was de decadent-westerse cultuur destijds sterk doorgedrongen, hetzelfde geldt ook voor landen als Libanon en Egypte.

Beschamend

Als we aan moslims denken, denken we al gauw aan fundamentalisten in landen als Iran, Libanon, Algerije en Afghanistan. Opgemerkt moet worden dat het moslim-fundamentalisme niet per definitie inhoudt dat er sprake is van een daadwerkelijk agressieve houding jegens andersdenkenden. Net zomin als wij geïdentificeerd willen worden met militante protestanten in Noord-Ierland, zomin willen moslims

zomaar vergeleken worden met terreur-groepen in het Midden-Oosten. Vanuit zijn zendings-ervaring in Indonesië legde ds. H.P. Brandsma uit dat in dat land – in tegenstelling tot een aantal arabische landen – moslims en leden van andere godsdiensten doorgaans in betrekkelijke harmonie samenleven⁷. Hij vertelde dat moslims daar respect hebben voor christenen die hun eigen geloof serieus nemen. Veel islamieten zijn zeer principiële in het onderhouden van hun godsdienstige plichten^{8,9}. Wanneer ze merken dat een christen 'werk maakt van zijn geloof' hebben ze daar dan ook respect voor. Het verwijt van moslims aan het adres van christenen is vaak, dat zij zich zo weinig aan hun geloof gelegen laten liggen. „Je merkt wel aan christenen dat ze sport en wetenschap belangrijk vinden, maar voor hun geloof komen ze niet op”, was een reactie van een moslim. Je kunt je er niet vanaf maken door te zeggen dat het bij de plichten van de moslim slechts gaat om een wetticistisch geloof. Het is beschamend, dat er voor een buitenstaander vaak zo weinig merkbaar is van het geloof van de christen. Nog beschamender is het, als we merken dat anderen ons er nog op moeten aanspreken. Op bijna ontroerende wijze kwam dit tot uiting in een gesprek met een islamitische jongere. „Vreemd dat ik als moslim aan Nederlanders uit moet leggen wat het Paasfeest is. Je moet aan iemand kunnen merken wat hij gelooft, daar kan ik respect voor hebben”¹⁰.

Noten:

1 Ds. H.P. Brandsma is thans christelijk gereformeerd predikant in Den Helder. Daarvoor was hij in Amsterdam o.a. betrokken bij het evangelisatiewerk in de binnenstad, waar hij in aanraking kwam met moslims uit alle streken van de wereld. Van 1967 tot 1976 werkte Ds. Brandsma als zendingspredikant op Celebes.

2 Zie voor het werk van deze stichting ook de in dit nummer van 'Opbouw' geplaatste rapportage van drs. J.M. Mudde en ds. K.B. Holwerda. Verder kan worden verwezen naar het Informatieboekje 1994, blz. 182, 183 en (voor adressen) naar blz. 207 van voornoemd boekje.

3 Het interview werd opgenomen in de bundel 'Wit begint, zwart wint?' (onder redactie van drs. Pieter van Kampen, Buijten & Schipperheijn, 1993).

4 Zo publiceerde het Nederlands Dagblad vorig jaar een vraaggesprek met een (vrijgemaakt-Gereformerd) predikant die zich zorgen maakte over de sterk afwijzende denkbeelden jegens allochtonen onder zijn catechisanten. Deze predikant besteedde daarom tijdens de catechisatie aandacht aan het onderwerp.

5 Zie: 'De uitdaging van de Islam', een vraaggesprek met dr. Canon Patrick Sookhdeo. In: drs. Pieter van Kampen (red): Wit begint, zwart wint?

6 In een hoofdartikel in het Nederlands Dagblad van 9 september 1994 werd aandacht

besteed aan de risico's van deze ontwikkeling.

7 In Indonesië wonen meer moslims dan in welk ander land dan ook op aarde: 85% van de bevolking van ruim 150 miljoen mensen behoort hier tot de islamitische gemeenschap.

8 Zie: Nederlands Dagblad, 17 februari 1994 (de ramadan in het bedrijfsleven) en: Nederlands Dagblad, 21 februari 1994 (viering van de ramadan in Egypte).

9 De islam kent 5 belangrijke plichten:

a het uitspreken van de geloofsbelijdenis:

Allah is God, Mohammed is zijn profeet

b het houden van de gebeden (5x daags, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat)

c zich houden aan de gebruiken van de vastenmaand (ramadan): het zich van zonsopkomst tot zonsondergang onthouden van voedsel, van roken en drinken en van seksueel verkeer

d het geven van aalmoezen aan armen en aan het personeel van de moskee

e de bedevaart naar Mekka

10 Zie: Wat betekent Pasen eigenlijk? (Opbouw, 22 april 1994)

K.B. Holwerda, Ede

J.M. Mudde, Amsterdam

Hoe gaat het met de stichting 'Evangelie en moslims'?

Binnenkort wordt op de Landelijke Vergadering het rapport besproken van de vertegenwoordigers van onze kerken in het bestuur van de Stichting 'Evangelie en Moslims'. Los van dat verslag lijkt het ons – als vertegenwoordigers van de kerken – een goede zaak, U iets te vertellen over de concrete ontwikkelingen die zich binnen het werk van E & M voordoen. We willen ook melding maken van de problemen die medewerkers en bestuur op hun pad vinden.

Multi-raciaal, multi-cultureel, multi-religieus

In Nederland leven we sinds enige tijd in een zogenaamde multi-rationale, multi-culturele en multi-religieuze samenleving. Sommige streken worden daar meer, andere minder mee geconfronteerd. In met name de multi-religiositeit speelt de Islam een grote rol. Zeer veel van de hier vertoevende mensen van buitenlandse afkomst zijn aanhangers van deze godsdienst. In veel van de landen waar uit ze afkomstig zijn, heeft de Islam het monopolie: het is de staatsgodsdienst. De invloed is echter nog sterker: de hele samenleving in die landen wordt gestempeld door de regels, die van de geestelijkheid uitgaan, zodat iedere relatie – sociaal, juridisch, in familieverband – gevormd wordt door de godsdienst. Komen deze mensen naar Nederland, dan dragen ze de erfenis van hun eigen verleden met zich mee en heeft hun leven hier veel trekken van overeenkomst met het leven in het land van herkomst. Binnen de eigen gemeenschap roept dat spanningen op tussen ouders en kinderen, tussen de oudere en de jongere generatie. Buiten de eigen gemeenschap liggen de spanningen van zeer verschillende aard voor het oprapen. Bijna iedereen kent wel mensen die daarmee geconfronteerd werden of worden.

Verwijten

Ook 'Evangelie & Moslims' krijgt met deze problematiek te maken. Bij de voorlichting en bemoediging van gemeenten blijkt herhaaldelijk hoe negatief christenen kunnen zijn over de zogenaamde 'buitenlanders', zelfs wanneer deze mensen al heel lang in ons land wonen en werken. Verwijten worden gemaakt over het gemis aan kennis van de Nederlandse taal, over de wijze van kleden en zo veel meer. Wat we te gemakkelijk vergeten is dat Nederlanders, die emigreerden naar de USA, Canada, Australië of Nieuw-Zeeland – zelf na een lang verblijf in

EVANGELIE & MOSLIMS

Stichting voor
getuigenis en dienst
onder Moslims
in Nederland

die landen – vaak nog maar weinig aangepast zijn. Dat is vooral zo, wanneer ze in een sterk Nederlands getinte omgeving wonen.

Met liefde tegemoet treden

De medewerkers van E & M weten in hun directe contacten met moslims vaak wel een goede vorm te vinden. Deze individuele contacten moeten echter in aantal beperkt blijven, want de beide medewerkers kunnen niet altijd op stap zijn. Daarom ligt de nadruk van E & M op het motiveren en activeren van plaatselijke gemeenten. Dit gebeurt door middel van cursussen en door het geven van voorlichting. In plaatsen waar het contact met moslims (door de lokale situatie) voor de hand ligt kunnen de medewerkers van E & M de gemeenten helpen, om aan de christelijke plicht om de ander met liefde tegemoet te treden, gestalte te geven.

Voorbede gevraagd

Door de hiervoor geschetste plaats van 'Evangelie & Moslims' komen de medewerkers regelmatig in aanraking met problemen, die niet voor een oplossing langs de weg van de eigen werkzaamheden in aanmerking komen. Het bestuur heeft daarom besloten om aan alle participerende kerken een verzoek voor te leggen om te bidden voor een drietal belangrijke zaken. Het verzoek is aan alle kerkeraden verstuurd; we willen u echter ook via 'Opbouw' betrekken in de vraag om gebed. De punten die daarbij van belang zijn, zijn de volgende:

- Gebed voor bijeenkomsten van Arabische en Turkse christenen, in het bijzonder voor hen die moslim zijn geweest. Bidt voor onderlinge eenheid en de bereidheid om elkaar te dienen. Bidt dat zij kracht ontvangen om de geestelijke strijd te blijven

- voeren en te volharden op de nieuwe weg. Bidt voor christenen en kerken, dat zijn bereid zijn hen als broeders en zusters op te nemen.
- Gebed voor de moslims in Nederland en het christelijke getuigenis onder hen. Bidt dat zij het evangelie zullen horen en daden zullen zien van christenen, die met die christelijke woorden in overeenstemming zijn. Bidt dat christenen mild zullen spreken en denken over migranten en vluchtelingen en dat zij aan hen barmhartigheid zullen bewijzen. Bidt dat daden, woorden en gedachten van racisme plaats zullen maken voor een aanvaarden van buitenlanders op onze samenleving, met hun rechten en plichten. Bidt om wijsheid voor de overheid en voor allen, die te beslissen hebben over de vreemdelingen in onze samenleving.
 - Gebed voor de medewerkers van 'Evangelie & Moslims', die werkzaam zijn in de kerken, maar ook onder moslims en onder christenen uit de wereld van de islam. Hierdoor werken zij regelmatig onder grote spanning en druk. Soms worden zij noch door moslims, noch door christenen begrepen. Bidt voor bemoedigingen voor hen en voor vrucht op hun werk.

Tenslotte

Wij, als vertegenwoordigers van de Nederlands Gereformeerde kerken in het bestuur van de Stichting 'Evangelie & Moslims' roepen U op als gemeenten, maar ook persoonlijk, om in Uw gebed de vragen, de problemen en de zorgen van ex-moslims, christenen in de moslim-wereld en de medewerkers van onze Stichting voor Gods aangezicht te brengen. Bidt ook om zegen op het werk van die kerken uit ons midden, die zelf onder moslims werken en daarbij geconfronteerd worden met de moeilijkheden, die we U hiervoor geschetst hebben. Laat ook in Uw eigen gemeente blijken dat het werk, dat van de Stichting uit gaat, Uw hartelijke belangstelling en steun heeft.

Van huis uit

Wilna Smienk-van 't Hul, Haaksbergen

Identiteit

Niet lang nadat je geboren bent begin je te beseffen bij wie je hoort. Al na enkele jaren hoor je kinderen op-

scheppen over hun ouders. Hun vader is de sterkste, hun moeder bakt de lekkerste cake. Nog weer wat later ga je allerlei gewoontes en bezigheden van je ouders 'nadoen'. Zij bepalen een aantal regels en voor de rest kijk je (vaak onbewust) af.

Nog weer later ga je een aantal van die regels onzin vinden en sommige ook niet en begin je langzaam je eigen leven te bepalen. Soms gebeurt het zelfs dat je een poosje helemaal niets meer met je ouders' normen en waarden te maken wilt hebben. Toch breekt altijd het moment aan dat je, volwassen geworden, merkt hoe belangrijk allerlei dingen van thuis zijn.

Je maakt de keuken net zo schoon als je moeder. Je lacht om dezelfde grappen als je vader, je bent net zo boos over onrechtvaardigheid als je ouders. Je vindt het even belangrijk om familierelaties in stand te houden, je gelooft in dezelfde God. Anderzijds zal de zoon die zijn vader vaak heeft zien stelen er geen enkele moeite mee hebben zelf ook een kraakje te zetten, zal het kind dat misbruikt is soms de eigen kinderen weer misbruiken. Zal iemand die met agressie groot is gebracht dit als een normale vorm van gedrag zien.

Tot zover is alles duidelijk en voor iedereen bekend. Maar nu gebeurt er iets anders en dat is uitgebeeld in de film Music Box, onlangs op de televisie.

Een Hongaarse man emigreert naar Amerika, vlak na de oorlog. Hij weet dat ze in Amerika boeren nodig hebben en vertelt dat hij dat is. In werkelijkheid was hij politieman. Hij gaat in een fabriek werken, trouwt en krijgt twee kinderen.

Zijn vrouw overlijdt jong maar hij slaagt er voorbeeldig in zijn kinderen op te voeden.

De dochter wordt advocate, de zoon iets leidinggevends in de fabriek. Hij krijgt ook een kleinzoon die alles voor hem betekent. Dit kind brengt hij op dezelfde manier normen en waarden bij als zijn eigen kinderen.

Tot zover alles prima. Dan krijgt hij post van het ministerie dat er iets mis is. Hij heeft gelogen over zijn verleden. Natuurlijk heb ik dat, zegt hij, ik was ook geen boer maar ik moest wel, anders was ik het land niet ingekomen.

Maar nee, daar gaat het niet om, hij wordt verdacht van oorlogsmisdaden. Hij vraagt zijn dochter zijn zaak te bepleiten.

Zij gelooft natuurlijk niets van die aanklacht. Het is allemaal een groot misverstand. Zij zal haar vader wel even snel van alle blaam zuiveren. Het proces rond de vader neemt het grootste deel van de film in beslag.

Tijdens dit proces komen er getuigen die vertellen van de gruwelijkheden die 'Mischka' heeft begaan als hoofdfiguur van een groepje Nazi's, Pijlkruisers geheten. We zien de advocate met tranen in haar ogen naar deze verhalen luisteren. Voor haar zijn het

ongehoorde dingen die ze met het diepste van haar wezen afkeurt. Alles wijst steeds meer in de richting van haar vader, in wiens verleden zij ook enige ongerijmdheden zal ontdekken. Haar twijfel groeit maar haar gevoel zegt haar dat het niet kan. Zij heeft een liefhebbende, rechtvaardige vader, die ontzettend goed voor haar is geweest. Die alles over heeft gehad voor zijn gezin. Hij confronteert haar ook zelf met die twijfels, dwingt haar als het ware steeds opnieuw voor hem te kiezen. Hij is er vast van overtuigd dat deze loyale dochter hem nooit in de steek zal laten.

Ondanks zichzelf en dankzij haar objectieve secretaresse, zoekt zij toch verder naar de waarheid. Er worden haar papieren in handen gespeeld waarmee zij het proces moeiteloos wint. Maar daarmee is het verhaal niet afgelopen.

In Boedapest, waar alles gebeurd is, komt haar moment van de waarheid. Zij ontdekt er dat haar vader contact heeft gehad met één van de andere leden van de Pijlkruisersgroep. Hij werd gechanteerd door deze man die later onder verdachte omstandigheden is overleden. In diens portemonnee zit een lommedbriefje en dat neemt ze mee naar Amerika. Het blijkt om een muziekdoos te gaan. Als zij deze doos laat spelen komen er foto's uit en daarop staat haar vader, volop bezig met zijn misdaden. Zij confronteert hem hiermee en zelfs dan blijft hij ontkennen.

Ze stuurt de foto's naar de aanklager waarna het recht kan zegevieren en zij als gebroken vrouw achterblijft. Einde film.

Ik ga dan in gedachten verder, leef me in zo'n vrouw in. Ze moet haar hele verleden a.h.w. herschrijven. Alles waarin ze geloofde is op een leugen gebouwd. Wie ben ik zelf, de dochter van een beest. Heb ik wat van mijn vader in me, hoe zou ik zelf in oorlogsomstandigheden reageren, wie ben ik eigenlijk.

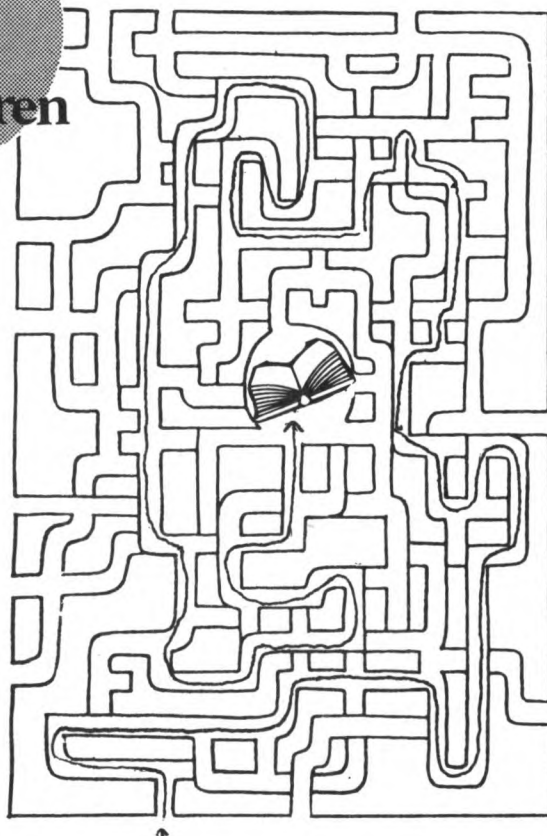
In hoeverre wordt je identiteitsbesef bepaald door wat je van je ouders weet, wat je van hen vindt. Kun je trots zijn op jezelf als je het niet op hen bent? Waar je dan op uitkomt is het besef, de erkenning, dat van nature niemand goed is.

Ons goed zijn is soms een dun vernisje, zoals bij die oorlogsmisdadiger, en soms een diepe overtuiging, zoals bij mensen die zelfs hun leven geven voor anderen.

Maar vaak is het een voortdurend evenwicht zoeken tussen wat je eigenlijk zou willen doen (die vrouw haar ogen uitkrabben, ze heeft me onrecht aangedaan) en je geweten dat zegt: kwaad niet met kwaad vergelden. Wij hebben geluk als we ouders hebben die ons dit aanleren, maar ook dan is er geen garantie voor een 'goede' persoonlijkheid, net zo min als slechte mensen alleen maar slechte kinderen kunnen voortbrengen. Het goede laten overheersen in jezelf is en blijft genade!

Voor de kinderen

Moeilijke-namenpuzzel

Er staan een heleboel moeilijke namen in de bijbel. Ik heb er een aantal van in stukjes gehakt. Kunnen jullie ze weer, met behulp van de omschrijving, compleet maken? Als je het goed hebt gedaan vormen de eerste letters de naam van een priester/koning.

as – be – bo – cens – cres – das – de – di – doth – dru – en – ene – epa – eu – fi – fro – ha – hap – har – hus – is – ker – la – lap – me – pi – puk – sa – sasc – seth – sil – tus – tyc – us – ze.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

1. Zoon van Saul, die kreupel was doordat hij was gevallen na een haastige vlucht. 1 Samuel 4:4
2. Jongen die dood viel uit het raam tijdens Paulus' preek en weer levend werd. Hand. 20:9
3. Man van de profetes Deborah. Richteren 4:4
4. Apostel die naar Galatië ging. 2 Tim. 4:10
5. Andere naam voor Esther. Esther 2:7
6. Zoon van Jakob die een bonkige ezel werd genoemd. Gen. 48:14
7. Visser, vader van Johannes en Jakobus. Matth. 4:21
8. Medewerker van Paulus die naar Filippi werd gestuurd. Filippenzen 2:25
9. Vrouw van stadhouder Felix. Hand. 24:24
10. Kreupele man uit Lydda die genezen werd. Hand. 9:33
11. Derde dochter van Job. Job 42:14

Terloops

P.C. van Wijk, Zaltbommel

In memoriam 'de juffrouw'

In het vorige nummer stond nog eens afgedrukt een artikel, dat ik schreef naar aanleiding van het overlijden van Kees 'de boer'. In november 1975 overleed hij, en zijn vrouw heeft daarna eigenlijk nooit meer plezier in het leven gehad. Nu was ze toch al niet zo'n opgewekte figuur, maar na het overlijden van haar man had ze er

geen zin meer in. Eigenlijk heeft ze het sterven van Kees 'de boer' nooit verwerkt en ook niet willen verwerken. Dat gaat zo wel eens.

Die twee waren zo met elkaar vergroeid, dat ze wel samen konden leven, maar niet alleen. Hoe het zou zijn gegaan, als Kees alleen was overgebleven, is moeilijk te zeggen. Ik denk, dat hij het dan geen 18 jaar had uitgehouden. Maar goed, hij overleed en zij bleef achter.

De oudere inwoners van het dorp in de Bommelerwaard noemden haar 'de juffrouw'. Ze noemden haar al direct zo, toen ze in 1934 na haar trouwen in het dorp kwam. Ze was afkomstig uit het land van Heusden en Altena, en toen ze samen met Kees begon, liet ze echt wat achter zich. Hemelsbreed was het eigenlijk dichtbij. Maar in geestelijk opzicht was er nogal wat verschil. De hervormde gemeente waar ze werd gedoopt en waar ze belijdenis deed van haar geloof, was 'lichter' dan de gemeente waarin ze na haar trouwen terecht kwam. Haar nieuwe woonplaats lag in de 'zware' hoek van de Bommelerwaard.

Ze gingen samen trouw naar de kerk. Ze hadden een vaste plaats, een dure. Zo ging dat toen nog. Voor een goeie zitplaats moest je betalen. Daar hadden ze geen moeite mee, want ze gaven graag aan de kerk.

Die twee mensen kregen samen één verdriet; er werden geen kinderen geboren. Daar hebben ze het moeilijk, heel moeilijk mee gehad. Toen ik ruim 50 jaar geleden als jongen voor het eerst bij hen over de vloer kwam, kwam dat al gauw ter sprake. En later had 'de juffrouw' het er vaak over. Er kwamen wel kinderen bij hen, die van haar broer en ook wel van het dorp. Maar dat maakte het gemis niet goed.

En toen, na ruim 40 jaar huwelijk, overleed haar man en bleef ze alleen achter. En ze moest al gauw verhuizen, want het voor haar trouwen gebouwde huis boven op de dijk moest in verband met de dijkverzwaring worden afgebroken en ook de oude boerderij moest verdwijnen. Er werd een bungalow gebouwd, waar ze alleen in kwam te wonen. 't Was allemaal mooi: degelijk gebouwd, prachtig hout, een mooie keuken, prima vloerbedekking en ga maar door. Maar 'de juffrouw' had er geen lol in. Het interesseerde haar niet. Het liefst zat ze in de keuken, wat schuin achter het raam, en je moest haar bij wijze van spreken af en toe de kamer in sleuren. Als ik alleen bij haar kwam, lukte me dat meestal niet. Als m'n vrouw er bij was, wou ze meestal zelf wel naar de kamer. Met haar gezondheid werd het langzamerhand wat minder. Ze werd nogal klagerig. Het ergste was eigenlijk, dat ze niet meer naar de kerk ging, thuis wat in oude boeken las en zich liet beïnvloeden door enkele vrouwen, die uit de hervormde kerk waren gestapt om zich bij de gereformeerde gemeente te voegen. De hervormde kerk in het dorp was namelijk wat 'lichter'

geworden in de loop der jaren. Ze durfde steeds minder over het geloof te praten. Ze werd ook steeds onzekerder over 'de toeëigening van het heil'. U kent dat misschien wel: 'och, mocht het maar zo zijn...' En of ik dan al zei, dat het zo wás, dan antwoordde ze niet zo veel. Maar de laatste jaren veranderde er iets. Ze durfde eigenlijk niet in te gaan tegen wat de 'zware' vrouwen tegen haar zeiden, maar het werd steeds duidelijker, dat ze bezig was de weg naar het geloof van haar jeugd terug te vinden. Maar dat was geen effen weg voor haar, het ging erg moeizaam. Maar als ik met haar uit de bijbel las, bv. Psalm 100 of Psalm 121, dan beaamde ze het: God is goed en Hij zorgt voor me. En toen werd ze ziek, in oktober 1993. Ze moest naar het ziekenhuis. Dat viel niet mee voor haar. Daar had ze eigenlijk ook niet op gerekend. Na een aantal weken mocht ze naar huis, maar ze kon niet lopen en moest met van alles en nog wat worden geholpen. En toen dat thuis niet meer ging, moest ze naar het verpleegtehuis. Daar knapte ze langzaam wat op. De doorligplekken werden goed verzorgd, maar dat was wel heel pijnlijk. Ze aanvaardde het allemaal alsof het erbij hoorde. En ze klaagde helemaal niet meer. Dat was heel vreemd. En als ik wat uit de bijbel las of een psalm citeerde, dan knikte ze. En of het allemaal nog niet genoeg was, moest er een been worden geamputeerd. „Wat moet, dat moet”, zei ze. Dat was haar manier van laten merken, dat ze het overgaf. Ze aanvaardde het lijden met weinig woorden. Ze vond het goed, zoals haar man het ook eens goed vond, toen hij wist dat hij niet meer beter zou worden. Op 1e Paasdag vertelde ik haar over de preek, die ik had gehoord. Ze was erg helder en toen ik het slot van Romeinen 8 las, kwam er een glimlach op haar gezicht. 'De juffrouw' wist van leven en dood. Ze wist, dat ze niet lang meer zou leven. Ze wist ook, dat God haar bewaken zou, haar er doorheen zou helpen. Voordat ik wegging, zei ik: „Je hebt vaak gezongen: Want nu de Heer is opgestaan, nu vangt het...” En ze vulde aan: „nieuwe leven aan”.

Dat was een geloofsbelijdenis. Met enkele woorden wist ze het te zeggen. Dat is 'toeëigening van het heil'. Gelovig en eenvoudig. En bij haar begrafenis hebben we gezongen. Misschien was het wel de eerste keer, dat dat in het dorp gebeurde.

„De HEER 't zij g'in of uit moogt gaan, en waar g' u heen moogt spoeden, zal eeuwig u behoeden.”

Die begrafenis was vijf dagen na Pasen. We missen 'de juffrouw'. Maar ze heeft, ondanks zichzelf, een boodschap achtergelaten: het nieuwe leven vangt aan! Dank zij onze Heiland, Die zelfs door de 'zwaarste' bevindelijkheid van heen prikken.

Persschouw

Verootmoediging (I)

Ik ben lid van...

Verschillende jubilea vragen dit jaar onze aandacht.

Allereerst was het een kwart eeuw geleden dat de Theologische Studie Begeleiding (van de Nederlands Gereformeerde Kerken) het licht zag. Ter informatie: de TSB organiseert jaarlijkse ongeveer acht studiedagen en een studieweekend, waarop de theologiestudenten van de NGK (die in Apeldoorn of ergens anders studeren) onder begeleiding van drie aangestelde studiebegeleiders bezig zijn met prediking en met theologische onderwerpen.

Verder is er de herdenking van de Vrijmaking, vijftig jaar geleden. Afgelopen zaterdag werd dat herdacht.

Tenslotte noem ik de jubileumschooldag in Apeldoorn van 3 september: honderd jaar theologie in Apeldoorn.

Wat doe je daar nu mee? Hoe denkt iemand van de CGK over honderd jaar theologiebeoefening in Apeldoorn? En wat zegt hem het jubileum van de TSB? Wat gaat er door hem heen als hij denkt aan vijftig jaar Vrijmaking?

En vul datzelfde maar in voor iemand van de NGK en van de GKV. Bepaalde antwoorden liggen voor de hand:

de een zal zeggen dat je oog moet hebben voor de 'doorgaande reformatie' en zal zich er aan stoten dat het woordje reformatie niet met een hoofdletter geschreven staat...

Een volgende weet met zekerheid te vertellen dat het bij die ander wel in het hoofd zit, maar niet in het hart.

En zo kun je nog wel even doorgaan: de een is kerkistisch en de ander denkt juist niet kerkelijk genoeg; de ene kerk wordt beschuldigd van independentisme en de andere kerk wordt geteisterd door de papieren paus.

Je wordt er verdrietig van. Alhoewel, sommigen lijken helemaal niet verdrietig te zijn. O ja, het woord 'verootmoediging' klinkt heus wel op zulke jubileumdagen, maar gebeurt er wat mee?

Werd er maar eens een apart programma punt van gemaakt op zo'n dag. Inkeren tot jezelf. Nu eens niet praten over fouten, dwalingen enz. bij anderen, maar je eigen falen in gebed voor God neerleggen. Laat de Loolaankerk in Apeldoorn maar eens voor een half uur gevuld zijn met groepjes mensen die samen bidden, die zich samen verootmoedigen en die samen om Gods leiding bidden. En als dat voor velen mis-

schien teveel gevraagd is („want dat is toch zeker een beetje pinksterachtig...”), laat er dan een stil moment van een aantal minuten zijn waarop ieder voor zich tot God kan gaan. Liever je verootmoedigen dan alleen spréken over verootmoediging.

Waar we dat leren (en dat moeten we allemaal), zal er veel zelfgenoegzaamheid van tafel gaan. En we gaan dan ook wat anders naar elkaar kijken en elkaar anders waarderen.

Drie jubilea dit jaar. En alle drie gaan ze terug op een kerkscheuring. Maken we het nog mee dat er één gereformeerde universiteit zal zijn die door ons sámen gedragen wordt? Wanneer vinden we elkaar (weer)? Moeten we wachten tot op de Wederkomst, of gaan we het nog eerder beleven?

Een afsluitende vraag: waar bent u lid van? Nee, ik bedoel niet een bepaalde kerk. Ik heb vraag en antwoord 32 van de Heidelbergse Catechismus in gedachten: „Maar waarom wordt u een christen genoemd? Omdat ik door het geloof een lid van Christus ben...” (GKV-versie). Als dát nu eens voorop stond: „door Gods genade ben ik lid van Christus”, wie weet wat voor bijzondere jubilea we dan nog eens samen konden vieren!

Dit artikel werd geschreven door ds. P.J. den Hertog te Groningen in het 'Kerkblad voor het Noorden' – Orgaan voor de Christelijke Gereformeerde Kerken – d.d. 2 september 1994. Ik vind het een ontdekkend artikel! In verband daarmee wil ik via een breed citaat de volgende keer D.V. dieper ingaan op het thema van de verootmoediging!

Enschede

O. Mooiweer

Regionaal

Evangelisatie-toerustingscursus

Heeft u dat ook wel eens?...

Dat pijnlijke gevoel dat u eigenlijk op dat bepaalde moment voor uw geloof in de Here Jezus Christus had moeten uitkomen, maar het niet hebt gedaan, niet uit onwil, maar omdat u niet goed wist hoe. Of, dat u een ander van de Here Jezus hoort vertellen en er zelf eigenlijk niet zo voor uit wilt komen? Getuigen van je geloof, niet in georganiseerde evangelisatiecampagnes, maar gewoon in het dagelijks leven, in de contacten die je hebt in je werk, op school of universiteit, in de straat of in de supermarkt.

De gemeente van de Ned. Ger. Kerk in

Doorn heeft over dit onderwerp een toerustingscursus georganiseerd. De cursus omvatte twee themadiensten en twee gemeenteavonden. Tijdens de diensten werd in de preek ingegaan op de inhoudelijke kant van het getuigen, terwijl op de gemeenteavonden meer praktische onderwerpen werden besproken onder de titels 'de kern van het geloof' en 'hoe vertel ik het mijn...?'

Handleiding bij de gesprekken was een interne brochure, die speciaal voor deze cursus was samengesteld. De vragen die bij de discussie naar voren komen zijn vaak heel persoonlijk en niet eenvoudig te beantwoorden. Moet je direct met de deur in huis vallen, of kun je beter zorgen dat je je gesprekspartner(s) wat nader kent. Wat is nu eigenlijk de kern van de boodschap, die ik mag vertellen en hoe breng ik dat onder woorden. Wat zeg ik wel, en wat (nog) niet. In het kerkblad geeft de evangelisatiecommissie (E-team) in korte stukjes praktische aanwijzingen en voorbeelden. Ook worden daarin ervaringen m.b.t. het doorgeven van het Evangelie doorgegeven ter bemoediging en om het bewustzijn van de opdracht tot persoonlijk getuigen van de Heer te vergroten.

Breukelen

F. Vonk

Kerkbladen

Omdat de vakantieperiode niet direct bol stond van 'regionaaltjes' is het misschien aardig eens stil te staan bij een, en vooralsnog de belangrijkste, informatiebron voor deze rubriek: de kerkbladen van de regiokerken. Alhoewel nog niet alle regiokerken die toesturen vormt zich al een aardig beeld hoe de verschillende kerken de leden van de gemeente van 'hun' nieuws voorzien.

Bij het doornemen van de diverse bladen blijken nogal wat verschillen. In de ene gemeente wordt een mededelingenblad uitgegeven, een enkele bode, maar meestal een kerkblad. Het verschil in aanduiding geeft meestal ook het verschil aan inhoud weer; de mededelingenbladen doen hun naam letterlijk eer aan en bevatten meestal niet meer dan de gegevens van kerkdiensten, collectes en opbrengsten daarvan, berichten van verenigingen, kringen en catechisaties en een 'pastoraal bericht' over blijde en droeve gebeurtenissen.

In de kerkbladen valt echter, naast de hiervoor genoemde mededelingen, een bonte schakering van allerlei verslagen en berichten te lezen. Veelal vormt ook een meditatie of samenvatting van een preek een vaste rubriek. In de meeste kerkbladen vinden de diverse commissies een plaats om verslag te doen van hun activiteiten en zo de gemeenteleden te betrekken bij b.v. het werk van de zending en evangelisatie.

Enkele kerkbladen zijn uitgegroeid tot echte contactorganen, waar je werkelijk van alles uit en over de gemeente

kunt lezen. Niet iedereen kan zich natuurlijk overal mee bezig houden, en dan is het belangrijk om via het kerkblad op de hoogte te blijven. Dat maakt het ook gemakkelijker om concreet te bidden voor je eigen gemeente. Een enkel kerkblad heeft zelfs een rubriekje 'aandachtspunten voor gebed'.

Sommige bladen nodigen uit om te lezen, niet alleen vanwege de inhoud, maar ook door de vormgeving. Slechts een enkel blad wordt nog op een schrijfmachine getypt en gestencild. De meeste bladen worden zichtbaar vorm gegeven met behulp van computers en geavanceerde tekstverwerkingsprogramma's. Daarmee worden zelfs kruiswoordraadsels vervaardigd voor de jeugd.

Alhoewel het persoonlijk contact en gesprek natuurlijk voorop staat, is het kerkblad zeker een goed (hulp)middel, niet in de laatste plaats voor zieken en ouderen, die aan huis gebonden zijn. Overigens, voor slechtzienden is al een vergrote versie van het kerkblad gesignaleerd.

Breukelen

F. Vonk

Verbouwingen

Af en toe lezen we in 'Opbouw' dat een gemeente een nieuw of door ingrijpende verbouwingen nagenoeg nieuw kerkgebouw in gebruik neemt. Nu heeft niet iedere gemeente de beschikking over een eigen gebouw en moet onderdak gezocht worden in de aula van een school, een zaal of in het gebouw van een andere kerk. Dat neemt niet weg dat ook die gemeentes zich wel eens het hoofd moeten breken over onderhoud of verbouwing. De zomermaanden zijn bij uitstek geschikt om al dan niet met eigen mensen het onderhoud ter hand te nemen of een verbouwing door te voeren. Uit de diverse kerkbladen blijkt dat ook de regio Utrecht een (ver-)bouwlustig volkje herbergt.

Van de al genoemde onderhoudswerkzaamheden is het schilderen wel favoriet. Ingrijpendere ging het echter toe in Doorn. De gemeente kerkte daar in het kerkelijk centrum 'de Koningshof', eigendom van de Hervormde Gemeente in Doorn. De Nederlands Gereformeerde Kerk van Doorn was zo gegroeid dat de zaal te klein werd. De kosten van de noodzakelijke verbouwing konden echter niet door de verhuurder alleen opgebracht worden, zodat het er naar uitzag dat een andere vergaderplaats gezocht moest worden. Omdat in goed overleg met de Hervormde Gemeente en extern advies een gezamenlijke oplossing gevonden kon worden kon toch tot de verbouwing worden overgegaan. Met een grondige renovatie is de zaal met 90 plaatsen uitgebreid tot 250. De hele operatie is inmiddels achter de rug, maar de feestelijke (her)opening vindt plaats op 16 september.

Ook in Loosdrecht is de kerkzaal aan een grote beurt toe, schilderwerk, lambrizeringen en wat al niet meer.

Ingrijpendere moeten de bijgebouwen voorzien worden. Door de jaren heen is steeds wat aangebouwd, maar de conditie is zodanig dat er nu echt wat moet gebeuren. Definitieve plannen hangen volgens ds. Eikelboom in belangrijke mate af van de beschikbare fondsen. Daarvoor worden nu activiteiten georganiseerd.

In Zeist huurt de gemeente vergaderruimte van de Nederlandse Protestantenbond. Die hebben besloten de aan de kerk grenzende zalen en ruimtes te verbouwen, waarbij vloeren en kozijnen, de keuken, toiletten en de garderobe flink onder handen worden genomen.

Bij al die verbouwingen is het goed als de kosten niet vergeten wordt, want daar wordt, met name in dat soort situaties, vaak meer van verwacht dan we als 'gewoon' gemeentelid kunnen bevroeden.

Breukelen

F. Vonk

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Utrecht

Het was zondag 4 september jl. een vreugdevolle dag voor de gemeente van Utrecht.

Ds. M. van den Berg, in 1984 opvolger van drs. W.G. Rietkerk, leidde 10 jaar later de herbevestiging van hem in de morgendienst, waarna drs. Rietkerk zijn intrede deed met als tekst Efeze 3 vs. 18 en 19.

In de uitwerking van de tekst concentreerde hij de gemeente op het gebed van de apostel Paulus.

Het is een gebed om een diep besef van het heils-geheim. Dit gebed is het beste tegengif tegen de geest van deze tijd, die gekenmerkt wordt door verschralling en oppervlakkigheid en daarachter een niet te maskeren leegte.

Besef van welke hoogte u gevallen bent, schrijft Jezus aan de gemeente te Efeze. Keer terug tot uw eerste liefde en doe weer uw eerste werken. De apostel wijst in dit gebed de weg om dit te doen. Bidt tot de Vader, open je voor Zijn Geest, en laat Christus woning maken in je hart. Dan kom je geworteld in de liefde tot een hernieuwd besef van de liefde van Christus. Die omvat de geschiedenis, bestrijkt het hele leven, daalt neer in de diepste nood en reikt tot in de hemel van de almacht van God.

Verscheidende vertegenwoordigers uit de regio Utrecht waren aanwezig.

Ned. Geref. Kerk/Chr. Geref. Kerk van Lelystad

Het scribaat berust thans bij de heer W. Venema, Postbus 397, 8200 AJ Lelystad, tel.: 03200-42944.

Ned. Geref. Kerk van Ede, wijkgemeente Veenendaal

De NGK van Ede verheugt zich nog steeds in een toeloop van nieuwe leden, ook van buiten Ede. Alleen al in Veenendaal, een kleine 10 km van Ede, zijn inmiddels 125 leden. De kerkeraad heeft daarom besloten een aparte wijkgemeente Veenendaal te vormen. Van 18 september jl. wordt, naast de middagdienst in Ede, ook wekelijks een middagdienst in Veenendaal gehouden. Deze diensten beginnen om 16.30 uur en worden gehouden in gebouw 'Het Trefpunt' achter de Petrakerk, Kerkewijk 135 (hoek Dennenlaan) in Veenendaal. Wij zijn erg blij en dankbaar met deze mogelijkheid. Voor de jongsten is er aparte opvang. Wij hopen ook op belangstelling van buiten de eigen kring. Kent u iemand in onze buurt, dan is dit misschien het vermelden waard!

Ned. Geref. Kerk van Nunspeet

Het scribaat berust thans bij de heer D. IJben, Arent toe Boecoplaan 38, 8081 VZ Elburg. Het adres der kerk luidt Ned. Geref. Kerk, Postbus 525, 8070 AM Nunspeet.

Rectificatie adres ds. S. Pirot

In het nummer van 9 dezer is het adres van ds. Pirot onjuist vermeld. Dit moet luiden: **Tienhont 14, 4254 CM Sleeuwijk**. Tel.: 01833-1398.

Ontmoetingsdag CGK-NGK

Alle leden van Chr. Geref. Kerken en Ned. Geref. Kerken in de Noordelijke provincies worden hartelijk uitgenodigd op de ontmoetingsdag die wordt gehouden op zaterdag 5 november a.s. in de Centrumkerk te Hoogeveen. Ds. A.J. Metske uit Heerhugowaard en ds. J.M. Mudde uit Enschede spreken over: 'Hoe treed je als christen naar buiten?'. Aanvang 15.00 u. Er zal volop gelegenheid zijn met de inleiders van gedachten te wisselen. U bent welkom van 14.30 u. af en dan is er ook koffie/thee. Er wordt u een broodmaaltijd aangeboden en de dag wordt besloten met een 'Sing-in'. Sluiting plm. 20.45 u. Er wordt op uw komst gerekend.

Preekvoorziening Nederlands Gereformeerde Kerken

Op de predikantenconferentie van 13 mei 1993 is door de aldaar aanwezige predikanten ten behoeve van de preekvoorziening in onze kerken de volgende richtlijn aangenomen: „Vóór de week, waarin 1 oktober valt, worden door de preekvoorzien(st)ers geen preekverzoeken gedaan met het oog op het volgend jaar en worden ook geen preekbeurten toegezegd door de predikanten." Dit betekent dat vanaf **29 sept. 1994** afspraken gemaakt kunnen worden voor het kalenderjaar 1995 (K. Muller/A.M. van Leeuwen). De preek-

voorzien(st)ers en predikanten wordt verzocht aan de uitvoering van dit besluit te willen meewerken.

Zending op Soemba

Giro 1687238, Hazerswoude
Aan de penningmeesters van de NG Kerken.

De oproep vlak voor de vakantie om snel of versneld onze Kas aan te vullen, heeft een aantal soms grote afdrachten opgeleverd. Dank voor uw medewerking!

De begrote kosten voor 1994 zijn	f 92.000,-
Gezien de gelijkmatige uitgaven moest daarvan 1 september ontvangen zijn 8/12 =	- 61.333,33
Werkelijk ontvangen van KERKEN	f 28.463,40
Part.	- 7.423,-

Totaal	- 35.886,40
--------	-------------

TEKORT t/m 1

september	f 25.446,93
-----------	-------------

Voor een sluitende begroting moet dan tussen 1 sept. en 1 dec. nog binnemen ruim f 56.000,-. Dat is dus ruim 1,5 x zoveel in vier maanden als in de voorafgaande maanden.

Wat zou het fijn zijn niet steeds meer de Kerken te hoeven herinneren aan de verantwoordelijkheid die wij voor de Kerkjes op Soemba op ons hebben genomen.

Met vriendelijke groet,
J.H. Bosman

Onder andere(n)

Avondturen in Zeist

Korte cursussen in de avonduren voor praktische toerusting van gemeentelieden.

– *Met het Woord aan het werk*
Over bijbelstudie en het leiden van bijbelkringen.

27 september, 4, 11 oktober 1994.

– *Omzien*

Grondlijnen en basisvaardigheden van het pastoraat.

25 oktober, 1, 8, 15, 22 november 1994.

– *Zout der aarde*

Praktische evangelisatie en een wervende gemeente.

10, 17, 24, 31 januari, 7 februari 1995.

– *Weet waarom je gelooft!*

Ingaan op vragen van niet-christenen. 14, 21, 28 februari, 14 en 21 maart 1995.

– *Daadkrachtig geloven*

De diakonale taak van de gemeente. 28 maart, 4, 11, 18 en 25 april 1995.

– *Bouwen en vertrouwen*

Opbouw, groei en vernieuwing van de gemeente.

16, 23, 30 mei, 6 en 13 juni 1995.

De Wittenberg, Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist, tel. 03404-24166.

Met het Woord aan het werk

Korte cursus op de Wittenberg

Een cursus over bijbellesen, het voorbereiden van bijbelstudies en leiding geven aan een bijbelstudiegroep. Aan de orde komen:

- De visie op de Bijbel en op bijbelgebruik, persoonlijk en in het gezin
- Vormen van persoonlijke bijbelstudie en meditatie
- Het voorbereiden van bijbelstudies voor een kring
- Oefening in praktische vaardigheden, zoals leiding geven, groepscommunicatie en vragen stellen.

Vanuit een bijbels-theologische fundering wordt sterk toegewerkt naar de praktijk.

De cursus wordt gehouden op 27 september en 4 en 11 oktober 1994 op De Wittenberg te Zeist. Aanvang: 19.30 uur.

Kosten: f 87,50 per persoon, f 160,- per echtpaar. De avonden worden verzorgd door stafleden van De Wittenberg.

Voor meer informatie en opgave: Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist. Telefoon: 03404-24166.

Evangelisatie ... in de jaren '90

De redactie kreeg van de Stichting Elisabethbode ter informatie de brochure 'Evangelisatie in de jaren '90' toegezonden. Hieruit het volgende:

Net als het Evangelie heeft de Elisabethbode ook veel stormen over zich heen gehad. Maar in de praktijk van haar 60-jarig bestaan is gebleken dat er in Nederland nog steeds behoefte aan evangelisatielectuur bestaat.

In een tijd van computers, satellieten en andere moderne, eigentijdse ontwikkelingen, is het Evangelie van Jezus Christus voor veel mensen een rots in de branding. Een houvast om staande te blijven.

De Elisabethbode – een pastoraal evangelisatieblad – helpt om de boodschap van het Evangelie ook in deze tijd gestalte te geven. Een eigentijds blad, in moderne outfit, waarmee mensen met een hart voor het Evangelie onderweg zijn naar mensen die in de maalstroom van het leven de weg dreigen kwijt te raken.

Een kennismaking met dit blad kan bevrijdend werken.

De Stichting Elisabethbode vindt het belangrijk dat deze boodschap verteld wordt en daarom is deze brochure samengesteld.

Voor informatie en proefnummers kunt u terecht bij: Stichting Elisabethbode, Postbus 2, 7260 AA Ruurlo.

Kerken hebben behoefte aan praktisch ingestelde werkers
Meer en meer blijkt dat kerkelijke

gemeenten niet alleen gericht zijn op de 'zondagse preek' maar vooral het pastoraat verder willen ontwikkelen. Pastoraat – in de brede zin van het woord – is ook het cement om het 'gebouw' van de gemeente mee te bouwen.

De Chr. Hogeschool De Vijverberg-Felua heeft in verband hiermee enkele specifieke kortlopende cursussen ontwikkeld voor 'werkers in de kerk'. Daarbij moet met name gedacht worden aan hen die leiding geven (predikanten, pastorale werkers, voorzitters, bestuurders). In de cursus *Pastoraal*

Agogische Vaardigheden worden pastorale werkers op post-hbo-niveau geschoold op terreinen van specifieke pastorale problematiek: omgaan met gezag, incest, suïcide, verslaving e.d. De cursus is aanbevolen door o.a. prof.dr. J.J. Rebel (Universiteit Groningen) en prof.dr. G. Heitink (Vrije Universiteit).

Een brede belangstelling geniet ook de cursus *Gemeenteopbouw (management in kerk en gemeente)* die met name bedoeld is voor leidinggevenden in de kerk. Enkele kerkgenootschap-

pen maken zelfs gebruik van deze cursus om hun 'kader' te scholen. In 'Gemeenteopbouw' staat met name de beleidsontwikkeling voor de christelijke gemeente centraal.

Afgeleid van bovenstaande cursussen heeft De Vijverberg-Felua ook enkele modules (ca. 5 bijeenkomsten) op het terrein van gespreksvaardigheid en vergadertechniek voor kerkwerkers. Men kan een uitgebreide brochure bestellen bij de Sector Contractactiviteiten van genoemde hogeschool: Postbus 80, 6710 BB Ede. Tel.: 08380-39750.

„Mijn genade is u genoeg.”
2 Corinthiërs 12:9

Bedroefd, maar dankbaar voor alles wat hij voor ons heeft betekend, geven wij u kennis, dat de Here heeft thuisgehaald mijn lieve man, onze zorgzame vader en opa

JOUKE SCHAAP

op de leeftijd van 72 jaar.

Emmeloord: L.H. Schaap-Knol
Jannie †

Emmeloord: Gerke † en Gerry
Jouke
Hendrik
Popko
Gerke jr.

Dronen: Jacob en Heleen
Jouke Joost
Annemarie
Linda

1 september 1994
Neptunusstraat 12
8303 AB Emmeloord

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

Israël-reis

Er zijn nog plaatsen vrij bij de 13-daagse Israël-reis van

16 t/m 28 nov. 1994

Reisleider: ds. Willem Smouter. Gids: Yaacov Nof. Informatie bij: W. Smouter, Breukelen, tel. 03462-62542.

Het Nederlands Dagblad voor zo'n dag als vandaag

Nederlands Dagblad
Gerformeerd gezinsblad

De wereld staat niet vast, alles verandert. Je leest het in de krant, dus ook in het ND. Je ziet het buiten op straat, en daar spelen dan je kinderen, goedgevolg als ze zijn. Je weet wat je ze hebt meegegeven, maar waar komen ze mee thuis?

Ook daarvoor lees je het ND. Opvoeding en onderwijs zijn terugkerende thema's. Er is ruimte voor een onderwerp als geloofs-overdracht aan kinderen. Een krant voor pa's en ma's, peuters en pubers.

Jongeren hebben hun eigen pagina's en het gesprek gaat over van alles. Maar ook over wat in de wereld van vandaag waar en waardig is.

Geen ander christelijk ochtendblad komt zo helder voor de dag. Steeds in gesprek met alle generaties. Daarom komt bij steeds meer mensen bewust het ND in de bus.

Bewust in de bus

Een krant leer je al lezend pas kennen. Daarom neem ik een proefabonnement op het ND: vier weken thuisbezorgd voor maar 15,-. Ik betaal pas als ik een acceptgiro heb ontvangen.

NAAM

ADRES

POSTCODE

WOONPLAATS

TELEFOON

Stuur deze coupon in een envelop naar het Nederlands Dagblad. Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. Een postzegel is niet nodig. Of bel voor een proefabonnement: 03420-10720.